

Private sector voor ontwikkeling (PS4D): Bouwstenen voor een Vlaams beleid

Nota, 10 november 2015

BHM-Projectgroep private sector en ontwikkeling

SAMENVATTING

Deze nota is tegelijk een sluitstuk en een begin. Zij is het resultaat van het belanghebbendenmanagementproject 'Private sector en ontwikkeling', waarbij een projectgroep van het Departement internationaal Vlaanderen (DiV) en Flanders Investment & Trade (FIT) aan de slag ging om dit thema uit te diepen met een ruime groep belanghebbenden. Op basis van die stakeholderinput presenteert de nota mogelijke beleidsopties op korte en lange termijn. De nota zelf maakt nog geen keuzes aangezien het politieke niveau finaal beslist. Ze biedt een aantal **bouwstenen** voor het uitwerken van een Vlaams beleidskader voor het engagement van de private sector voor ontwikkeling. De nota beperkt zich tot het aanreiken van bouwstenen hiervoor, gezien de finale beleidskeuzes samen hangen met andere lopende beleidsprocessen binnen het beleidsdomein die eerst nog moeten worden afgerond, in het bijzonder de mogelijke bijsturing van het Vlaams ontwikkelingsbeleid naar aanleiding van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's).

De thematiek van de private sector en ontwikkeling nam de voorbije jaren enkel aan belang toe. De nieuwe mondiale agenda 2030 van de SDG's benadrukt dat de private sector een belangrijke actor is voor zijn uitvoering en financiering en noodzaakt een mondiaal multistakeholderpartnerschap. Daarnaast is het economisch potentieel van ontwikkelingslanden interessant voor bedrijven. De beleidsnota Buitenlands Beleid, Internationaal Ondernemen en Ontwikkelingssamenwerking 2014-2019 vertrekt ook vanuit de vaststelling van de stijgende internationale belangstelling voor de rol van de private sector in ontwikkeling en vraagt om de piste van samenwerking met de private sector verder te onderzoeken.

De nota vertrekt vanuit de complexiteit van het thema 'private sector voor ontwikkeling'. **Private sector voor ontwikkeling (of PS4D)** omvat activiteiten die gericht zijn op het betrekken of engageren van private sector actoren op een manier die hun doorsnee bedrijfsvoering te buiten gaat. De nota tracht een antwoord te formuleren op de vraag hoe de Vlaamse overheid de Vlaamse private sector kan ondersteunen om haar rol in ontwikkeling(ssamenwerking) te versterken.

Het stakeholderoverleg vertrok vanuit de vraag naar de **voordelen** van een grotere rol van de private sector in ontwikkeling, en dit zowel vanuit het perspectief van de private sector zelf als vanuit ontwikkelingsperspectief. De voordelen voor de private sector gaan van positieve effecten op het marktpotentieel, het personeelsbeleid, innovatie, productkwaliteit en –verfijning, multiactorensamenwerking, tot de inschakeling in en verduurzaming van mondiale waardeketens en de langetermijn rentabiliteit. De voordelen voor ontwikkeling zijn het overdragen van de ondernemersgeest, expertise en innovatie, levering van goederen en diensten, financiële ondersteuning en jobcreatie. Dit geeft aan dat er potentieel is voor win-winsituaties. Het komt er op aan voor de Vlaamse overheid de realisatie van dit potentieel te stimuleren en ondersteunen.

Naast voordelen zijn er ook mogelijke **bedreigingen of barrières** voor een versterkte rol van de private sector voor/in ontwikkelingssamenwerking. Voor de private sector zijn barrières o.m. gelinkt aan de moeilijke ondernemingscontext en het beperkt inzicht inzake ontwikkelingssamenwerking. Vanuit ontwikkelingsperspectief vormen andere belangen en concurrentie, onzekerheid over de besteding van ontwikkelingsmiddelen en onvoldoende aandacht voor duurzaamheid en inclusiviteit de grootste bedreigingen van PS4D. Er kan echter een convergentie zijn

tussen bedrijfsbelangen en ontwikkelingsprioriteiten waarbij win-winsituaties ontstaan voor een grotere rol van de private sector in ontwikkeling. Maar wat houdt die rol juist in?

Het Steunpunt Buitenlands Beleid ontwikkelde een typologie van **10 rollen** die private sector actoren kunnen spelen in ontwikkelingsactiviteiten. De eerste 2 rollen omvat de private sector als verstrekker van middelen (financieel of immaterieel). Bij rol 3 t.e.m. 6 is de private sector de begunstigde (van maatregelen ter bevordering van het ondernemingsklimaat, van capaciteitsopbouw en informatiedeling, van financiële steun of als onderaannemer van ontwikkelingsactiviteiten). Rol 7 bekijkt de private sector als doelwit van regulering, lobby en advocacy. Bij rol 8 hervormt de private sector het huidige ondernemingsmodel terwijl hij in rol 9 nog een stap verder gaat als ontwikkelaar/uitvoerder van nieuwe ondernemingsmodellen en initiatieven. Ten slotte ziet de 10de rol de private sector als deelnemer aan de beleidsdialoog en multistakeholder initiatieven.

Onderzoek toont aan dat overheden best niet zomaar acties rond PS4D opzetten. Hiervoor zijn bewuste beleidskeuzes binnen een duidelijk uitgetekend **beleidskader** nodig. Voor de Vlaamse overheid ontbreekt dergelijk beleidskader momenteel nog. De nota reikt een aantal belangrijke en noodzakelijke bouwstenen hiervoor aan. De uitwerking van dit beleidskader moet zich echter inschakelen in de vertaling van de SDG's binnen de Vlaamse overheid en moet passen in het grotere geheel van beleidsinitiatieven waartoe ook de strategienota's Sub-Sahara-Afrika (van FIT) en Zuidelijk Afrika (van DiV) behoren. Het dient bovendien te gebeuren in een partnerschap tussen DiV en FIT. Er moeten keuzes gemaakt worden omtrent de beleidsvisie, onderliggende principes en criteria voor partnerschappen, rekening houdend met de verschillende rollen en welke private sector de doelgroep is.

Vanuit dit beleidskader moeten acties groeien die tegemoet komen aan de drie grote noden van de private sector om een grotere rol te kunnen spelen in ontwikkeling: (i) informeren en sensibiliseren, (ii) partnerschappen faciliteren en (iii) beleidscoherentie voor duurzame ontwikkeling nastreven. Het laatste hoofdstuk van de nota biedt een overzicht van mogelijke toekomstige **acties** die de Vlaamse overheid (op korte of langere termijn) nog extra kan opstarten om tegemoet te komen aan deze noden. De haalbaarheid van deze mogelijke acties is nog niet ten gronde onderzocht, en de uitvoering ervan hangt sterk af van de beschikbare middelen, de personeelsbezetting, de politieke keuzes en van de uitwerking van andere beleidsprocessen zoals de vertaling van de SDG's naar het Vlaams ontwikkelingsbeleid en de toekomstige koers van FIT. Voorgestelde acties zijn daarom momenteel noch voorgeschreven, noch exhaustief.

LIJST VAN AFKORTINGEN

AAVR	Algemeen Afgevaardigde van de Vlaamse Regering
AIO	Agentschap Innoveren en Ondernemen
BHM	Belanghebbendenmanagement
DFI	Development Finance Institutions
DiV	Departement internationaal Vlaanderen
EEN	Enterprise Europe Network
EU	Europese Unie
FDI	Foreign Direct Investment, directe buitenlandse investeringen
FIT	Flanders Investment & Trade
FVI	Fonds Vlaanderen-Internationaal van PMV
GAP	Gents Afrikaplatform
ILO	International Labour Organization, Internationale Arbeidsorganisatie
IMF	Internationaal Monetair Fonds
IMVO	Internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen
Kmmo	Kleine, micro- en middelgrote ondernemingen
Kmo	Kleine en middelgrote ondernemingen
LNE	Departement Leefmilieu, Natuur en Energie
MDG	Millennium Development Goal, Millenniumontwikkelingsdoel
MVO	Maatschappelijk verantwoord ondernemen
Ngo	Niet-gouvernementele organisatie
ODA	Official Development Aid, officiële ontwikkelingshulp
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
OOF	Other official flows
PMV	Participatiemaatschappij Vlaanderen
PPS	Publiek-private samenwerking
PS4D	Private sector for development, private sector voor ontwikkeling
PSD	Private sector development, private sectorontwikkeling
SDG	Sustainable Development Goal, Duurzaam Ontwikkelingsdoel
SSA	Sub-Sahara Afrika
UNGC	United Nations Global Compact
VIW	Vlamingen in de Wereld
VLEV	Vlaams economisch vertegenwoordiger
VN	Verenigde Naties
VPWvO	Vlaams Partnerschap Water voor Ontwikkeling
VVOB	Vlaamse Vereniging voor Ontwikkelingssamenwerking en Technische Bijstand
WB	Wereldbank

INHOUD

1	VOORWOORD	1
2	INLEIDING	2
3	ACHTERGROND	4
3.1	MONDIALE ONTWIKKELINGSAGENDA: DE SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS.....	4
3.2	VOORBIJ ONTWIKKELINGSHULP.....	5
3.3	ECONOMISCH POTENTIEEL VAN ONTWIKKELINGSLANDEN	7
3.4	DE BELEIDSNOTA BUITENLANDS BELEID, INTERNATIONAAL ONDERNEMEN EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING	8
4	VOORDELEN VAN/VOOR DE PRIVATE SECTOR IN ONTWIKKELING	11
4.1	VOORDELEN VOOR DE PRIVATE SECTOR	11
4.2	VOORDELEN VOOR ONTWIKKELING	13
4.3	TUSSENCONCLUSIE.....	15
5	BEDREIGINGEN/BARRIÈRES VAN/VOOR DE PRIVATE SECTOR IN ONTWIKKELING	16
5.1	BEDREIGINGEN VANUIT ONTWIKKELINGSPERSPECTIEF	16
5.2	BARRIÈRES VANUIT HET PERSPECTIEF VAN DE PRIVATE SECTOR	16
5.3	TUSSENCONCLUSIE.....	17
6	ROLLEN VOOR DE PRIVATE SECTOR IN ONTWIKKELING	18
7	BOUWSTENEN VOOR EEN BELEIDSKADER	21
8	WELKE ONDERSTEUNING VAN DE VLAAMSE OVERHEID?	26
8.1	INFORMEREN EN SENSIBILISEREN.....	27
8.2	PARTNERSCHAPPEN FACILITEREN.....	32
8.3	BELEIDSCOHERENTIE VOOR DUURZAME ONTWIKKELING NASTREVEN.....	37
9	CONCLUSIE.....	42
10	BIJLAGEN	43
10.1	BIJLAGE 1: KOPPELING ROLLEN-VLAAMSE BESTAANDE INSTRUMENTEN TER ONDERSTEUNING	43
10.2	BIJLAGE 2: INSTRUMENTENGIDS VOOR ZAKENDOEN IN ONTWIKKELINGSLANDEN	46
10.3	BIJLAGE 3: DEELNEMERSLIJST STAKEHOLDEROVERLEG	51

1 VOORWOORD

Deze nota is tegelijk een sluitstuk en een begin. Zij is het resultaat van het belanghebbendenmanagementproject 'Private sector en ontwikkeling', waarbij een projectgroep van het Departement internationaal Vlaanderen (DiV) en Flanders Investment & Trade' (FIT) aan de slag ging met een ruime groep belanghebbenden (zie bijlage 3). Op basis van die stakeholderinput presenteert de nota mogelijke beleidsopties op korte en lange termijn. De nota zelf maakt nog geen keuzes aangezien het politieke niveau finaal beslist. Ze biedt een basis voor het uitwerken van een Vlaams beleidskader voor het engagement van de private sector voor ontwikkeling.

De partners achter deze nota, DiV en FIT, delen de missie om, in partnerschap met verschillende actoren, de zakenrelaties van Vlaamse ondernemingen in ontwikkelingslanden te versterken om bij te dragen tot inclusieve en duurzame ontwikkeling. DiV steunt reeds enkele jaren projecten die expertise en financiering van actoren uit de private sector valoriseren voor de ontwikkeling van de lokale private sector. FIT beschikt over een uitgebreid instrumentarium om Vlaamse ondernemingen te helpen bij hun handelsactiviteiten in ontwikkelingslanden. In de aanloop naar de duurzame ontwikkelingsdoelen ('Sustainable Development Goals' of SDG's) blijkt meer dan ooit dat de Vlaamse overheid niet alleen intern, maar ook met externe partners, moet samenwerken om hieraan bij te dragen en duurzame en inclusieve economische groei tot stand te brengen.

Deze nota wil de opportuniteiten in kaart brengen en daarbij aantonen dat samenwerking loont, zowel voor ondernemingen, overheden als voor het sociale maatschappelijke middenveld. Daarbij dienen alle belanghebbenden bepaalde barrières te overwinnen. Een aantal pioniers kunnen richting geven aan de manier waarop alle partijen samen deze belemmeringen tot samenwerking kunnen wegwerken.

Samen met een groep Vlaamse belanghebbenden hebben we het potentieel van opportuniteiten verkend en verbonden aan de vraag naar welke ondersteuning daarbij nodig is van de Vlaamse overheid. Gekoppeld aan relevante studies van onder meer het Vlaams Steunpunt voor beleidsrelevant onderzoek buitenslands beleid, internationaal ondernemen en ontwikkelingssamenwerking vormt deze nota daarvan het resultaat. De rest van de legislatuur kan hierop verder gebouwd worden in het kader van de uitbouw van het instrumentarium van FIT, de vertaling van de SDG's naar het Vlaams ontwikkelingsbeleid en de Staten-Generaal van de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking. Bij de externe belanghebbenden zullen we tevens verder de vinger aan de pols houden door middel van de oprichting van een LinkedIngroep voor dit thema.

De nota is bedoeld voor de Vlaamse overheid, maar focust op het versterken van het engagement van Vlaamse bedrijven voor duurzame en inclusieve ontwikkeling. Ze is ook interessant voor andere actoren (ngo's, civiele maatschappij, enz.), o.m. omdat de private sector een belangrijke bijdrage zou moeten leveren aan het realiseren van de SDG's. Bijlage 2 is gericht op Vlaamse bedrijven om hen wegwijs te maken in de reeds bestaande overheidsinstrumenten ter ondersteuning van hun rol in ontwikkelingslanden.

¹ Vaste leden van de projectgroep: Simon Calcoen (Beleidsmedewerker ontwikkelingssamenwerking DiV), Freddy Evens (Teamcoördinator Belanghebbendenmanagement DiV), Eva Haevers (beleidsmedewerker BHM DiV), Johan Malin (projectmanager internationale organisaties FIT), Roos Van de Cruys (Beleidsmedewerker BHM DiV), Kevin Verbelen (Beleidsmedewerker internationaal ondernemen DiV).

2 INLEIDING

De complexiteit van het thema 'private sector voor ontwikkeling' vereist enkele belangrijke voorafgaande verduidelijkingen wat betreft de terminologie die ook in de studie van het Steunpunt Buitenlands Beleid, internationaal ondernemen en ontwikkelingssamenwerking aan bod kwamen.² Allereerst is de private sector zelf zeer divers wat betreft de vestiging (in partnerland of donorland), de schaal (micro, klein, middelgroot, groot, multinational), eigenaarschap en managementstructuur (bedrijf, coöperatieve, partnerschap), maar ook de staat van dienst met betrekking tot milieu, waardig werk, mensenrechten, corruptie, en belastingbeleid.

In de tweede plaats is er het verschil tussen (lokale) private sectorontwikkeling ('private sector development' of PSD) en private sector voor ontwikkeling ('private sector FOR development' of PS4D). Het stakeholderoverleg focuste op de vraag hoe de Vlaamse private sector het best kan bijdragen aan duurzame en inclusieve ontwikkeling in ontwikkelingslanden die de doorsnee bedrijfsvoering voorbij gaat en hoe de Vlaamse overheid daarbij ondersteuning kan bieden.³

Kader 1. Mini-lexicon⁴

De **private sector** bestaat uit die organisaties wiens kernmissie en strategie gericht is het realiseren van winstmakende activiteiten zoals de productie van goederen, het verlenen van diensten en/of commercialiseren.

Private sectorontwikkeling groepeerde alle activiteiten uitgevoerd door overheden en ontwikkelingsorganisaties met als doel een goed functionerende private sector te ontwikkelen (vooral in ontwikkelingslanden).

Private sector voor ontwikkeling omvat activiteiten die gericht zijn op het betrekken of engageren van private sector actoren op een manier die hun doorsnee bedrijfsvoering te buiten gaat.

Deze nota focust op de Vlaamse private sector en hoe haar rol in ontwikkelingssamenwerking (of ontwikkeling) te versterken (PS4D). Het doel is om bedrijven en de ontwikkelingslanden voordeel te laten halen uit de nieuwe vormen van samenwerking. Er waren verschillende redenen om het stakeholdertraject te focussen op PS4D. Uit de studie van het Steunpunt Buitenlands Beleid, internationaal ondernemen en ontwikkelingssamenwerking bleek dat er al verschillende Vlaamse initiatieven omtrent PSD zijn en dat er vooral nog veel potentieel zit in PS4D. Een stakeholderproject omtrent PSD zou bovendien ook het betrekken van lokale stakeholders uit ontwikkelingslanden noodzakelijk maken. Ten slotte biedt de focus op PS4D kansen voor de Vlaamse overheid om – geleid door de Vlaamse bevoegdheid inzake internationaal ondernemen – het federale ontwikkelingsbeleid positief aan te vullen via een beleid inzake PS4D. Wat de positie van de Belgische ontwikkelingssamenwerking en de private sector agenda betreft, leggen de huidige federale be-

² S. VAES en H. HUYSE, *Private sector in development cooperation. Mapping international debates, donor policies, and Flemish development cooperation*, in opdracht van het Steunpunt Buitenlands Beleid, internationaal ondernemen en ontwikkelingssamenwerking, HIVA-KU Leuven, 2015, 20-22. [<https://ghum.kuleuven.be/ggs/projects/policy-research-centre/documents-1/21-hiva-steunpunt-psd-onderzoek-approvedfinal-2.pdf>]

³ Meer informatie over het Vlaams beleid t.a.v. PSD staat in de studie van het Steunpunt Buitenlands Beleid, internationaal ondernemen en ontwikkelingssamenwerking.

⁴ S. VAES en H. HUYSE, *o.c.*, 10.

Deze nota is als volgt opgebouwd. Hoofdstuk 3 schetst de achtergrond en probeert o.m. te duiden waarom de rol van de private sector prominent op de ontwikkelingsagenda staat. Hoofdstuk 4 reflecteert vervolgens over de voordelen van/voor een rol van de private sector in ontwikkeling, waarna hoofdstuk 5 de bedreigingen/barrières van/voor een rol van de private sector in ontwikkeling schetst. Het volgende hoofdstuk geeft de diversiteit van de mogelijke rollen van de private sector in ontwikkeling aan. Hoofdstuk 7 reikt bouwstenen aan voor de ontwikkeling van een beleidskader rond de private sector voor ontwikkeling. Vervolgens presenteert hoofdstuk 8 een overzicht van mogelijke acties die de Vlaamse overheid kan ondernemen om de private sector voor ontwikkeling te stimuleren. Ten slotte formuleren we een aantal eindconclusies.

////////////////////////////////////

3 ACHTERGROND

Dit hoofdstuk schetst de achtergrond van de beslissing van DiV en FIT om samen een project op te starten rond het thema private sector en ontwikkeling.

3.1 MONDIALE ONTWIKKELINGSAGENDA: DE SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

2015 is een scharnierjaar voor de visie op mondiale ontwikkeling. Drie internationale conferenties bepalen de doelen voor een mondiale duurzame ontwikkeling: de derde internationale conferentie inzake financiering van ontwikkeling (Addis Abeba, juli 2015), de VN-Top voor Duurzame Ontwikkeling waar de goedkeuring van de SDG's op de agenda staat (New York, september 2015) en de Klimaatconferentie (Parijs, december 2015).

Het is duidelijk dat de private sector hierin een groeiende rol krijgt. Zonder exhaustief te zijn, volgt een opsomming van enkele mijlpalen:

- De derde internationale conferentie inzake financiering van ontwikkeling doet een duidelijke oproep aan de private sector: *“We call on all businesses to apply their creativity and innovation to solving sustainable development challenges. We invite them to engage as partners in the development process, to invest in areas critical to sustainable development, and to shift to more sustainable consumption and production patterns.”* Zij erkent dat directe (buitenlandse) investeringen, een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan duurzame ontwikkeling, vooral wanneer er afstemming is op nationale en regionale duurzame ontwikkelingsstrategieën. De conferentie verwelkomt het stijgend aantal bedrijven dat een bedrijfsmodel hanteert dat rekening houdt met de ecologische, sociale en governance gevolgen van de bedrijfsactiviteiten, en moedigt de anderen aan om dit voorbeeld te volgen. Impactinvestering, duurzame bedrijfsvoering, de aanname van beginselen voor duurzaam ondernemen en investeren (zoals UN Global Compact), enz. zullen gepromoot worden.⁶ De resultaten van deze conferentie laten een verschuiving zien. Terwijl bij de millenniumontwikkelingsdoelstellingen de klemtoon lag op ontwikkelingshulp en schuldenkwijtschelding, ligt de focus in de aanloop naar de duurzame ontwikkelingsdoelen meer op wat landen zelf kunnen doen (‘domestic resource mobilization’) en het mobiliseren van private sector financiering.
- De duurzame ontwikkelingsdoelen, goedgekeurd op 25 september 2015 door de Algemene Vergadering van de VN, geven een sleutelrol aan de private sector. De 2030-Agenda voor Duurzame Ontwikkeling⁷ vermeldt de private sector o.m. als belangrijke actor m.b.t. de uitvoering en de financiering van de post-2015 agenda. De schaal en de ambitie van de

⁶ Outcome document of the Third International Conference on Financing for Development: Addis Ababa Action Agenda, United Nations Third International Conference on Financing for Development, A/CONF.227/L.1, 15 juli 2015.

⁷ Deze tekst neemt bovendien de Addis Abeba Actie Agenda op in (de uitvoeringsmodaliteiten van) de SDG-agenda. Zie tekstvoetnoot 8, par. 40.

- De Klimaatconferentie in Parijs in december 2015 zal regeringen aansporen om private klimaatfinanciering voor ontwikkelingslanden te mobiliseren.⁹

Niet alleen in het ontwikkelingsdiscours, maar ook in de ontwikkelingspraktijk van multilaterale ontwikkelingsorganisaties en bilaterale donoren (EU, Nederland, Zweden, Finland, Denemarken, Australië, enz.) is die trend naar een sterkere rol voor de private sector zichtbaar.¹²

‘Beyond aid’ is de term om te verwijzen naar andere financieringsbronnen voor ontwikkeling dan officiële ontwikkelingshulp. Het relatieve aandeel van officiële ontwikkelingshulp t.a.v. andere financieringsbronnen voor ontwikkeling is gedaald, voornamelijk door de relatieve toename van overige financiële stromen. Het ‘European Report on Development’ toont dat het leeuwendeel van de financiële middelen van ontwikkelingslanden bestaat uit belastinginkomsten en andere vormen van binnenlandse financiering. De private binnenlandse investeringen, zoals leningen van lokale banken, zijn tussen 2002 en 2011 verviervoudigd tot 3.734 miljard dollar. Ter verge-

¹² Zie voor meer informatie, S. VAES en H. HUYSE, *Private sector in development cooperation. Mapping international debates, donor policies, and Flemish private sector cooperation*, in opdracht van het Steunpunt Buitenlands Beleid, internationaal ondernemen en ontwikkelingssamenwerking, HIVA-KU Leuven, 2015; J. DI BELLA, A. GRANT, S. KINDORNAY, & S. TISSOT, *Mapping Private Sector Engagements in Development Cooperation* (Research Report), The North-South Institute, Canadian Council for International Cooperation, 2013; S. KINDORNAY, & F. REILLY-KING, *Investing in the Business of Development. Bilateral donor approaches to engaging the private sector*, Ottawa, The North-South Institute, Canadian Council for International Cooperation.

lijking, de internationale publieke financiering (ontwikkelingshulp en andere geldstromen tussen overheden) bedroeg in 2011 161 miljard dollar¹³:

- Binnenlandse publieke inkomsten (tax and non-tax) stegen met 272% tussen 2002 (1.484 miljard dollar) en 2011 (5.523 miljard dollar)
- Private binnenlandse financiering (measured as Gross Fixed Capital Formation by the private sector, less FDI) steeg met 415%, van 725 miljard dollar in 2002 tot 3.734 miljard in 2011
- Publieke internationale financiering (netto ODA en Other Financial Flows (OOF)) verdubelden bijna met 114% van 75 miljard dollar in 2002 tot 161 miljard dollar in 2011
- Private internationale financiering (net FDI inflows, portfolio equity and bonds, commercial loans and remittances) verdrievoudigden bijna met 297%, van 320 miljard dollar in 2002 tot 1.269 miljard dollar in 2011

De slottekst van de Internationale Conferentie voor de Financiering van Ontwikkeling in Addis Abeba focust haar acties op volgende financieringsbronnen:

- Binnenlandse publieke middelen (o.m. belastingen)
- Private directe investeringen (remittances, FDI, filantropische fondsen, enz.)
- Internationale handel
- Duurzaam schuldbeleid
- Internationale officiële ontwikkelingshulp.¹⁴

Al in 2012 ontvingen ontwikkelingslanden meer directe buitenlandse investeringen (FDI) dan traditionele industrielanden, goed voor samen 1 triljoen dollar aan investeringen. Het niveau van investeringen overschrijdt in sterke mate de beschikbare middelen voor ontwikkelingshulp. De komende decennia zal het dan ook cruciaal zijn om die private middelen als een belangrijke, maar niet als enige hefboom voor ontwikkeling te gebruiken.¹⁵ Duurzaam en maatschappelijk verantwoord ondernemen zal daardoor steeds meer aan belang winnen. We zien die trendverschuiving nu al in de cijfers. Zo zijn de engagementen van ontwikkelingsfinancieringsinstellingen (development finance institutions of DFI's) tussen 2002 en 2012 verviervoudigd van \$10 miljard naar \$44 miljard.¹⁶

13 X, *European report on development 2015*, Europese Unie, 2015, 89. [http://ecdpm.org/wp-content/uploads/2015-European-Report-on-Development-English.pdf]; Andere bronnen gebruiken andere cijfers. Dit doet echter geen afbreuk aan de stelling dat het relatieve aandeel van ontwikkelingshulp is gedaald t.a.v. andere financieringsbronnen voor ontwikkeling. Zie o.m.: https://public.tableau.com/views/Non-ODAflows/ResourceReceipts?:embed=y&:display_count=no?&:showVizHome=no#1; <http://www.oecd.org/dac/stats/documentupload/Long%20term%20ODA.xls>; <https://data.oecd.org/dr/other-official-flows-oof.htm#indicator-chart>

¹⁴ Outcome document of the Third International Conference on Financing for Development: Addis Ababa Action Agenda, United Nations Third International Conference on Financing for Development, A/CONF.227/L.1, 15 juli 2015.

¹⁵ Zie onder meer: CONCORD, *What's in the commitment: unlocking 0,7%*, 2015, pp. 7-8.

¹⁶ D. RUNDE, *Development Finance Institutions Come of Age*, Forbes, 17.10.2014, [<http://www.forbes.com/sites/danielrunde/2014/10/17/development-finance-institutions-come-of-age-dfi/>]

3.3 ECONOMISCH POTENTIEEL VAN ONTWIKKELINGSLANDEN

Afrika's gemiddelde jaarlijkse economische groei van meer dan 5 procent de voorbije 15 jaar getuigt van het indrukwekkende economische potentieel van de regio. Volgens de Wereldbank is het Afrikaanse continent de tweede meest aantrekkelijke investeringsbestemming (na Noord-Amerika) in de wereld. Afrika's markt van één miljard mensen, een groeiende beroepsbevolking¹⁷ en een grote, opkomende consumentenmarkt lijken te wijzen op aanzienlijke verdere groei mogelijkheden.¹⁸ Toch zijn er ook nog talrijke uitdagingen.

Het recente 'Africa Competitiveness Report 2015' van het Wereld Economisch Forum wijst op een aantal bedreigingen voor duurzame groei op lange termijn. Data tonen lage en stagnerende productiviteit in alle sectoren (landbouw, industrie en diensten), mede als gevolg van aanhoudende zwakte van de drijfveren van competitiviteit, zoals instellingen, infrastructuur, gezondheid en onderwijs. Afrika blijft grotendeels agrarisch, met een economie gestoeld op een grondstoffen gedreven groei en een grote en groeiende informele sector.¹⁹ Meer dan een decennium van constant hoge groeicijfers hebben aanzienlijke delen van de bevolking niet bereikt: bijna één op twee Afrikanen leeft in extreme armoede, en de inkomensongelijkheid in de regio blijft bij de hoogste ter wereld.²⁰ Kan Afrika uitgroeien tot een mondiale 'outsourcing hub'? Volgens de Wereldbank zijn hiervoor geschoolde arbeidskrachten, een gunstiger investeringsklimaat, infrastructuur en landbouwindustrie nodig.²¹

¹⁷ Tussen 2010 en 2035 schat men het aantal extra arbeidskrachten op 450 miljoen. WORLD ECONOMIC FORUM, *The Africa Competitiveness Report 2015*, Genève, 2015, xiii. [http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSPContentServer/WDSP/IB/2015/06/03/090224b082ef08ab/1_0/Rendered/PDF/The0Africa0Competitiveness0Report02015.pdf]

¹⁸ WORLD ECONOMIC FORUM, *The Africa Competitiveness Report 2015*, Genève, 2015, v; M. DIOP, e.a., "Africa Still Poised to Become the Next Great Investment Destination", *China Daily*, 30.06.2015. [http://www.worldbank.org/en/news/opinion/2015/06/30/africa-still-poised-to-become-the-next-great-investment-destination?utm_source=ECDPM+Newsletters+List&utm_campaign=cb8c3467f9-WECO_03_07_15&utm_medium=email&utm_term=0_f93a3dae14-cb8c3467f9-388627601]

¹⁹ De informele sector in de diensteneconomie zou goed zijn voor 50% tot 80% van het BBP in Afrika. Zie: X, *UNCTAD: Fostering Africa's Services Trade for Sustainable Development*, VN, 2015, p. 7. [http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/osg2015d2_en.pdf]

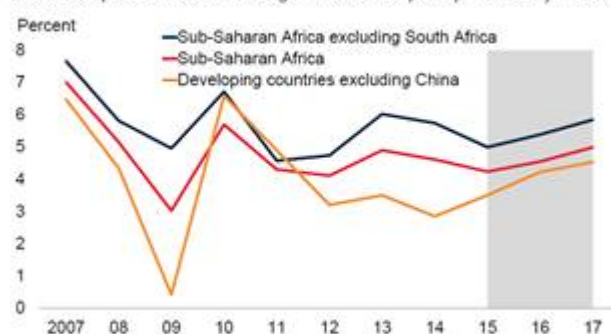
²⁰ WORLD ECONOMIC FORUM, *o.c.*, xiii.

²¹ M. DIOP, o.c.

Niettemin deze zwakten, voorspellen zowel het IMF als de Wereldbank vanaf 2016 een herneming van de groei.²²

FIGURE 2.65 GDP growth outlook

Growth is expected to slow in the region in 2015 and pick up moderately in 2016-17.

Source: World Bank.
Note: The shaded area represents forecasts.

Dit onderdeel legt de nadruk op het potentieel van Afrika gezien de focus van DiV op Zuidelijk Afrika (cfr. de opmaak van een strategienota voor Zuidelijk Afrika en de 3 Vlaamse partnerlanden voor ontwikkelingssamenwerking Zuid-Afrika, Malawi en Mozambique). Ook voor FIT wordt Afrika belangrijker, getuige de Sub-Sahara Afrika Strategie.²³ Desalniettemin gaat het BHM-project private sector en ontwikkeling verder en hoeft de bijdrage van de private sector aan ontwikkeling zich niet te beperken tot Afrika. Er is ook heel wat economisch potentieel in ontwikkelingslanden in andere continenten. De bijdrage van de private sector aan ontwikkeling kan ook daar geapprecieerd worden. Vele Vlaamse bedrijven zijn reeds actief in een aantal Aziatische landen die nog steeds volgens de OESO gerangschikt worden onder de minst ontwikkelde landen zoals bv. Bangladesh, Myanmar en Nepal. Daarnaast mag ook de nood aan ontwikkeling in meer ontwikkelde landen niet onderschat worden. Belangrijke groeilanden zoals Panama en Indonesië mogen dan wel economisch van de grond komen, dat betekent daarom niet dat het armoedeprobleem in die landen onder controle is. De nood aan multimodale economische, maar ook onderwijsinfrastructuur en gezondheidsfaciliteiten blijft ook in die landen hoog.

3.4 DE BELEIDSNOTA BUITENLANDS BELEID, INTERNATIONAAL ONDERNEMEN EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

De beleidsnota Buitenlands Beleid, Internationaal Ondernemen en Ontwikkelingssamenwerking 2014-2019 bevat verschillende verwijzingen naar de rol van de private sector en ontwikkeling.

De onderliggende visie uit de beleidsnota die economische groei verbindt met ontwikkeling, luidt als volgt: *“Ook economische groei is noodzakelijk om welvaart te creëren, maar die groei is alleen duurzaam als ze de draagkracht van de aarde respecteert. Vlaanderen zal binnen zijn ont-*

²² WERELDBANK, *Global Economic Prospects. The Global Economy in Transition*, Washington, 2015, 160.

²³ J. MALIN, *Strategie voor FIT in Sub-Sahara Afrika*, 2015, FIT, 474p.

wikkelingsbeleid consequent de sociale, economische en ecologische dimensies van duurzame ontwikkeling in rekening brengen.”²⁴

Er is in de beleidsnota een apart luik “*samenwerken met de private sector in domeinen relevant voor ontwikkeling*” opgenomen die vertrekt van de vaststelling dat er een toenemende internationale belangstelling is voor de rol van de private sector op het vlak van ontwikkeling, maar dat er momenteel te weinig betrouwbare informatie is over de meest effectieve strategie om de private sector in te schakelen als ontwikkelingsactor. De minister-president vraagt om de piste van samenwerking met de private sector verder te onderzoeken en schuift alvast 4 beleidsmaatregelen naar voren:

1. Bijdragen tot private sectorontwikkeling als strategie voor armoedebestrijding binnen de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking met de partnerlanden en de prioritaire regio

De Vlaamse ontwikkelingssamenwerking wil de ontwikkeling van de private sector in de Vlaamse partnerlanden (Zuid-Afrika, Mozambique en Malawi) ondersteunen. De ontwikkelingssteun voor de private sector blijft volledig ongebonden om de lokale marktwerking niet te verstoren. Vooral in het partnerland Zuid-Afrika is er een duidelijke sectorale keuze die raakt aan de private sector, nl. “*jobcreatie & ontwikkeling van Kleine, Micro en Middelgrote Ondernemingen (kmmo)*”.²⁵ Daarnaast besteedt ook een andere concentratiesector, nl. landbouw in partnerland Malawi, aandacht aan de private sector (m.n. in PSD-perspectief): “*Ook in Malawi dient de private sector een grote rol te spelen in de verbetering en versterking van de ganse landbouwketen, van productie tot en met vermarkting. [...] Daarom wil Vlaanderen samen met de andere donoren inspelen op de rol van de private sector bij de ontwikkeling van de landbouw in Malawi.*”²⁶

2. Toegang tot financiële diensten mogelijk maken via ontwikkelingsgerichte participaties

Vlaanderen participeert in investeringsfondsen²⁷ die inclusieve kredietverstrekkers in het Zuiden ondersteunen. Dit komt tegemoet aan de financieringsbehoefte van kmmo's in ontwikkelingslanden die vaak geen investeringskrediet krijgen bij reguliere financieringsinstellingen.

3. Stimuleren van technologische en technische Noord-Zuid samenwerking in de private sector

Vlaamse private spelers kunnen volgens de beleidsnota hun technische expertise inzetten. Maatregelen voor exportpromotie zullen gerapporteerd worden als ‘Other Official Flows’ en niet als officiële ontwikkelingshulp of ‘Official Development Assistance’ (ODA). De beleidsnota verwijst hierbij naar de subsidie aan Vlaamse consultants voor haalbaarheidsstudies voor milieu- of

²⁴ G. BOURGEOIS, *Beleidsnota 2014-2019 Buitenlands Beleid, Internationaal Ondernemen en Ontwikkelingssamenwerking*, 2014, 39.

²⁵ G. BOURGEOIS, *o.c.*, p. 40.

²⁶ *ibid.*, p. 42.

²⁷ In 2014 ging DiV een participatie aan voor twee keer ongeveer een miljoen euro in Incofin en Alterfin.

bouwprojecten in ontwikkelingslanden die inmiddels is stopgezet²⁸, alsook naar onderzoek naar
privaat-publieke samenwerking voor klimaattechnologieën.

4. In rekening brengen van ontwikkelingsgraad bij onderhandelingen over bilaterale/multilaterale handelsakkoorden

De EU onderhandelt vrijhandels- en investeringsakkoorden (of akkoorden met een handelsdimensie) met landen of landengroepen over de hele wereld. De beleidsnota stelt: *“Mijn diensten volgen deze onderhandelingen nauwlettend op om een economisch interessant doch evenwichtig akkoord te onderhandelen, waarbij arbeids- en milieunormen en duurzame ontwikkeling deel uitmaken van de tekst van het akkoord. Onder meer deze afwegingen sturen de beslissing van de Vlaamse Regering over de instemming met die akkoorden.”*²⁹

Naast deze 4 beleidskeuzes wijst de beleidsnota op de noodzaak dat Vlaamse bedrijven duurzaam en 'maatschappelijk verantwoord' in het buitenland ondernemen. Flanders Investment & Trade zal in samenwerking met gespecialiseerde partners concrete initiatieven opzetten om Vlaamse bedrijven hiertoe te sensibiliseren en te informeren.³⁰ In hoofdstuk 8 komt de link tussen maatschappelijk verantwoord ondernemen en PS4D nog verder aan bod.

Ook eerdere Vlaamse beleidsdocumenten verwezen reeds naar de rol van de private sector in ontwikkelingssamenwerking.³¹

²⁸ VLAAMSE REGERING, *Conceptnota aan de Vlaamse Regering betreft optimalisatie-oefening van het financiële instrumentarium van het Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen*, VR 2015 0307 DOC.0661-1, 3 juli 2015, 2.

²⁹ G. BOURGEOIS, *o.c.*, p. 44.

³⁰ G. BOURGEOIS, *op.cit.* p. 49.

³¹ S. VAES en H. HUYSE, *Private sector in development cooperation. o.c.*, pp. 43-44.

4 VOORDELEN VAN/VOOR DE PRIVATE SECTOR IN ONTWIKKELING

Tijdens het eerste stakeholderoverleg reflecteerden de deelnemers over enerzijds de voordelen voor de private sector zelf om een rol op te nemen m.b.t. ontwikkelingsuitdagingen (*What's in it for us?*) en anderzijds wat de voordelen kunnen zijn voor ontwikkeling. Literatuurstudie verrijkte deze resultaten.

4.1 VOORDELEN VOOR DE PRIVATE SECTOR

4.1.1 Marktpotentieel: nieuwe consumenten

Ontwikkelingslanden zijn belangrijk voor het toekomstige succes van Vlaamse bedrijven. Zij kunnen ondernemingen nieuwe markten en marktaandeel bieden. Alleen al in Afrika gaat volgens het medium groeipad de Afrikaanse bevolking van 1,1 miljard in 2015 naar 1,6 miljard in 2030 en 3,4 miljard in 2075, wat ook de consumentenmarkt aanzienlijk zal doen stijgen.³² Het Zuiden zou tegen 2030 verantwoordelijk zijn voor 70% van de mondiale consumptie en 80% van de mondiale middenklasse, waarvan twee derde in Azië zou leven.³³ De 'Base of the Pyramid'³⁴ theorie beargumenteert dat 's werelds armste mensen een grote, snelgroeiende markt vormen met een onaangesproken koopkracht. Bedrijven die erin slagen om deze markt aan te spreken kunnen winst maken en tegelijk mensen uit de armoede helpen.³⁵

4.1.2 Personeelsbeleid

De mogelijkheid aanbieden aan werknemers om te werken aan projecten met sociale doeleinden, is een manier om personeel aan te trekken, te motiveren en te houden. Daarnaast kan het bijdragen aan de capaciteitsontwikkeling van de werknemers (bv. interculturele vaardigheden).

³² VERENIGDE NATIES, *World Population Prospects. The 2012 Revision. Volume II: Demographic Profiles*, New York, 2013, 10. http://esa.un.org/wpp/Documentation/pdf/WPP2012_Volume-II-Demographic-Profiles.pdf

³³ Deze cijfers zijn gebaseerd op lagere inkomens dan wat als middeninkomen in de OESO-landen wordt gedefinieerd. B. ODÉN EN L. WOHLGEMUTH, *European aid and development policies in a changing world. Some personal Reflections*, ECDPM Briefing Note, No. 76, juni 2015, p. 2. [<http://ecdpm.org/wp-content/uploads/BN76-European-Aid-Development-Policies-Changing-World-ECDPM-June-2015.pdf>] [http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/14/hdr2013_en_complete.pdf]

³⁴ C. K. PRAHALAD, *The fortune at the bottom of the pyramid*, New Jersey, 2005, 401p. Zie ook: WHARTON, *New Approaches to New Markets: How C.K. Prahalad's Bottom of the Pyramid Strategies Are Paying Off*, 14.10.2009. [<http://knowledge.wharton.upenn.edu/article/new-approaches-to-new-markets-how-c-k-prahalads-bottom-of-the-pyramid-strategies-are-paying-off/>]

³⁵ Antwerp-ITCCO, *Sociale en milieu-risico's van Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen*, Brussel, 4 juni 2015, 10.

4.1.3 Innovatie, productkwaliteit en -verfijning

Ontwikkelingslanden bieden een goede innovatieruimte om nieuwe business modellen en innovatieve producten te ontwikkelen en verfijnen.³⁶ Bestaande producten en technologieën dienen aangepast aan de noden van de consumenten in ontwikkelingslanden. Wanneer dat lukt, levert het niet enkel nuttige innovatie op ter plaatse, maar vaak ook in het Noorden.³⁷

4.1.4 Reputatiemanagement en aansluiten bij klantenverwachtingen (meeting client expectations)

Klanten en consumenten verwachten meer en meer dat bedrijven zich op sociaal en milieuvlak verantwoordelijk gedragen. Waar komen de geleverde producten vandaan en in welke omstandigheden zijn zij gemaakt? Zich inzetten voor duurzame en inclusieve ontwikkeling kan bijdragen aan een positief imago en geloofwaardigheid voor de bedrijven zelf. Het vormt voor bedrijven een concrete invulling van maatschappelijk verantwoord ondernemen.

4.1.5 Multiactorensamenwerking

De private sector kan baat hebben bij de kennis, expertise en netwerken, verkregen via multiactorensamenwerking. Zo kunnen ngo's en ontwikkelingsagentschappen bv. waardevolle informatie verstrekken m.b.t. de lokale cultuur en de lokale (consumenten)noden. Multiactorensamenwerking kan door de bundeling van de krachten van verschillende actoren resultaten behalen die de resultaten van elke actor apart overstijgen.

4.1.6 Mondiale waardeketens

Niet enkel de groeicijfers van (ontwikkelings)landen zijn belangrijk voor de Vlaamse economie, ook de manier waarop landen of delen van landen zijn ingeschakeld in mondiale waardeketens³⁸ of in een bepaalde industrietak of handelstrafiek is van belang om toegevoegde waarde te creëren. Zo kan een bepaalde regio van een ontwikkelingsland dat in zijn geheel eerder lagere groeicijfers kent, in één bepaalde sector wel hoge groei hebben of essentiële onderdelen produceren voor de rest van de waardeketen. Ontwikkelingslanden, waaronder vele Afrikaanse landen, staan vaak aan het begin van een waardeketen.

Zich als bedrijf engageren voor duurzame en inclusieve ontwikkeling draagt daarenboven bij tot ketenverduurzaming, hetgeen het risico op incidenten in de toeleveringsketen vermindert, imagoschade voorkomt, de duurzame toelevering van grondstoffen verzekert, enz.

³⁶ bv. M-PESA in Kenia begon als een oplossing voor Kenianen die geen toegang tot banken hadden en groeide uit tot een succesformule voor mobiele betalingen via sms die ook naar andere werd uitgerold. Zie voor meer info: http://www.vodafone.com/content/index/about/about-us/money_transfer.html].

³⁷ WHARTON, New Approaches to New Markets: How C.K. Prahalad's Bottom of the Pyramid Strategies Are Paying Off, 14.10.2009. [<http://knowledge.wharton.upenn.edu/article/new-approaches-to-new-markets-how-c-k-prahalads-bottom-of-the-pyramid-strategies-are-paying-off/>]

³⁸ Mondiale waardeketens zijn het complexe netwerk van activiteiten die plaatsvinden tussen lokale producent en eindgebruiker om een product of dienst vanuit de conceptfase via de verschillende productiefases bij eindverbruikers te bezorgen alsook de verwerking na gebruik. Zie bv.: M. P. VAN DIJK en J. TRIENKENS, eds. *Global Value Chains: Linking Local Producers from Developing Countries to International Markets*, Amsterdam University Press, 2011; AFRICAN DEVELOPMENT BANK GROUP, OESO, UNDP, *African Economic Outlook 2014, Global Value Chains and Africa's Industrialisation*, OESO, 2014.

4.1.7 Financieel voordeel

Ook bedrijfsleiders zelf zien een verband tussen de duurzaamheidsinspanningen van het bedrijf en langetermijn rentabiliteit. In een bevraging door The Economist gaven ongeveer twee derde van de managers aan dat er een sterk causaal verband is tussen beiden.³⁹ De inzet voor duurzaamheid kan bedrijven financieel voordeel opleveren. Onderzoek door de *Deutsche Bank* concludeert dat “*there is overwhelming academic evidence [...] that firms with high ratings for CSR [corporate social responsibility] and ESG [environmental, social and governance] factors have a lower (ex ante) cost of capital in terms of debt (loans and bonds) and equity*”.⁴⁰

4.2 VOORDELEN VOOR ONTWIKKELING

4.2.1 Ondernemersgeest/management

De verschillende aspecten van de ondernemersgeest/management vormen de grootste troef van de private sector. De stakeholders omschrijven de private sector als een efficiënte, resultaatgedreven, innovatieve, flexibele en ondernemende actor. Hij brengt een frisse kijk en praktijken naar de ontwikkelingssector.

4.2.2 Expertise

Bedrijven beschikken over heel wat expertise (bv. technische expertise en kennis, human resources) die relevant is voor ontwikkelingsuitdagingen. Uitwisseling van die expertise kan op verschillende manieren, zoals de inzet van personeel in ontwikkelingslanden.

4.2.3 Financieringsnood duurzame ontwikkeling: ‘trillion dollar question’

Het aandeel officiële ontwikkelingshulp voor ontwikkelingslanden is aanzienlijk gedaald ten opzichte van de totale financieringsstromen voor ontwikkeling, zoals handel, buitenlandse directe investeringen en ‘remittances’ (zie *supra*, 3.2). Daarenboven staan donoren onder budgettaire druk terwijl de financieringsnoden en de omvang van de uitdagingen voor de post-2015 agenda immens zijn. Om de universele, duurzame ontwikkelingsdoelen te betalen, is volgens schattingen twee tot drie biljoen dollar per jaar nodig.⁴¹ Dat is ongeveer 4 procent van het mondiale bnp. Het mobiliseren van private sector financiering voor ontwikkeling is, zoals ook aan de orde op de internationale conferentie inzake financiering van ontwikkeling in Addis Abeba (zie *supra*, 3.1), van groot belang.

³⁹ THE ECONOMIST. INTELLIGENCE UNIT, *New Business Models. Shared value in the 21st century*, 2014, 6.

⁴⁰ M. FULTON, B. M. KAHN en C. SHARPLES, *Sustainable investing. Establishing long-term value and performance*, DB Climate Change Advisors, 2012, 8. [https://institutional.deutscheawm.com/content/_media/Sustainable_Investing_2012.pdf]

⁴¹ Volgens een rapport van UNCTAD zullen de duurzame ontwikkelingsdoelen, de opvolger van de Millennium-Ontwikkelingsdoelen, alleen al in de ontwikkelingslanden een jaarlijks investeringstekort van 2,5 biljoen dollar kennen. [http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2014_en.pdf] en [<http://www.economist.com/news/leaders/21647286-proposed-sustainable-development-goals-would-be-worse-useless-169-commandments>]

4.3 TUSSENCONCLUSIE

De stakeholders zien zeker voordelen voor de private sector zelf, gaande van positieve effecten op het marktpotentieel, het personeelsbeleid, innovatie, productkwaliteit en –verfijning, multiactorensamenwerking, tot de inschakeling in en verduurzaming van mondiale waardeketens en de langetermijn rentabiliteit. Deze gepercipieerde voordelen voor de private sector lijken zich te vertalen in een stijgende bereidheid bij bedrijven zelf om bij te dragen aan duurzame en inclusieve ontwikkeling. 84% van de respondenten van de UN Global Compact-Accenture CEO Study 2013 zeggen dat “*bedrijven het voortouw moeten nemen om de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen vorm te geven en te behalen.*”⁴⁴ Ook voor ontwikkeling kan de private sector voordelen brengen. Het gaat dan o.m. over het overdragen van de ondernemersgeest, expertise en innovatie, leverancier van goederen en diensten, financiële ondersteuning en jobcreatie. Er is dus zeker potentieel voor win-winsituaties. Het komt er op aan voor de Vlaamse overheid de realisatie van dit potentieel te stimuleren en ondersteunen.

⁴⁴ ACCENTURE EN UN GLOBAL COMPACT, *The UN Global Compact-Accenture CEO Study on Sustainability 2013. Architects of a Better World*, 2013. [https://acnprod.accenture.com/~media/Accenture/Conversion-Assets/DotCom/Documents/Global/PDF/Strategy_5/Accenture-UN-Global-Compact-Acn-CEO-Study-Sustainability-2013.pdf]

5 BEDREIGINGEN/BARRIÈRES VAN/VOOR DE PRIVATE SECTOR IN ONTWIKKELING

Naast voordelen, identificeerden de deelnemers aan het stakeholderoverleg ook bedreigingen/barrières van een versterkte rol van de private sector voor/in ontwikkelingssamenwerking. Literatuurstudie verrijkte opnieuw, cf. de voordelen, de resultaten van het stakeholderoverleg.

5.1 BEDREIGINGEN VANUIT ONTWIKKELINGSPERSPECTIEF

5.1.1 Andere belangen en concurrentie

De private sector ageert vaak vanuit andere belangen (zoals kosten en product- en marktdifferentiatie) dan de ontwikkelingssector (armoedevermindering, positieve sociale verandering, enz.). Hierdoor kunnen volgens de deelnemers de andere of tegengestelde belangen van de bedrijven botsen met de lokale ontwikkelingsnoden. Dit kan volgens hen leiden tot (ongewenste) privatisering van publieke voorzieningen, gebrek aan inbedding bij de lokale gemeenschap en ontwrichten van de lokale private sector.

Er is twijfel bij verschillende actoren over elkaars motivatie en doelstellingen. In plaats van samen te werken, ontstaat soms concurrentie tussen actoren in het veld. In het algemeen is er sprake van een gebrek aan vertrouwen tussen de verschillende actoren.

5.1.2 Onzekerheid over de besteding van ontwikkelingsmiddelen

Ook het risico op minder transparantie (over de besteding van middelen) wanneer de private sector een rol opneemt in ontwikkelingssamenwerking (zie *infra*, 6.) en het probleem van additionaliteit⁴⁵ bij overheidsondersteuning kwamen aan bod. De deelnemers vrezen ook onduidelijkheid over wie de eindbegunstigde is bij het geven van (overheids)steun.

5.1.3 Onvoldoende aandacht voor duurzaamheid en inclusiviteit

De deelnemers vrezen tevens bedreigingen voor ontwikkeling vanuit het oogpunt van duurzaamheid en inclusiviteit. Ondernemingen hebben soms onduidelijke waardeketens en zo is het moeilijk om te waken over de arbeids- en milieumomstandigheden van de verschillende schakels in de keten. O.m. door een gebrek aan spelregels hebben soms bedrijven slechts beperkt oog voor duurzaamheid en inclusiviteit.

5.2 BARRIÈRES VANUIT HET PERSPECTIEF VAN DE PRIVATE SECTOR

Ook de private sector zelf ziet barrières om een rol op te nemen in ontwikkelingssamenwerking. Uit een bevraging door The Economist blijkt dat bedrijven moeilijkheden ondervinden om duurzaamheidsbeginselen te integreren in de dagdagelijkse bedrijfswerking: 52% zegt dat directe financiële doelstellingen momenteel meer urgent zijn en 44% wijst op de afwezigheid van een

⁴⁵ Financiële additionaliteit betekent dat de private sector de investering niet gedaan zou hebben zonder de ondersteuning van de overheid terwijl ontwikkelingsadditionaliteit erop wijst dat de ontwikkelingsvoortgang niet zou plaats gevonden hebben zonder de samenwerking tussen de private sector en de overheid.

overtuigende 'business case' voor duurzaamheid.⁴⁶ Ook het Wereld Economisch Forum peilde in 2014 bij topmanagers naar de grootste knelpunten om te ondernemen in Afrika: toegang tot financiering, corruptie, en ondermaatse infrastructuur waren de belangrijkste hinderpalen. Andere hinderpalen zijn o.m. een inefficiënte overheidsbureaucratie, belastingtarieven en onvoldoende geschoolde arbeidskrachten.⁴⁷ De resultaten uit het stakeholderoverleg sluiten hierbij aan.

5.2.1 Moeilijke ondernemingscontext

De grootste barrière ligt volgens de stakeholders in de moeilijke ondernemingscontext in het Zuiden. Hiermee bedoelen zij verscheidene aspecten die onder meer te maken hebben met een inefficiënte of ontbrekende overheid, politieke instabiliteit, bureaucratie, een volatiel regelgevend kader, gebrek aan transparantie en financiële risico's.

5.2.2 Beperkt inzicht m.b.t. ontwikkelingssamenwerking

Op de tweede plaats verwijzen de deelnemers naar het beperkt inzicht binnen de private sector over wat ontwikkelingssamenwerking kan inhouden. Hierdoor lijkt het de private sector complex om met sociale en duurzaamheidsaspecten om te gaan, is het moeilijk om aanknopingspunten te vinden voor gemeenschappelijke doelstellingen en heeft men weinig leidraad/goede voorbeelden.

5.2.3 Varia

Andere bedreigingen die de private sector ervaart, zijn: de concurrentiepositie, investeringsnoden om de ontwikkelingsdimensie te integreren, gebrek aan vertrouwen en samenwerking tussen de traditionele ontwikkelingsactoren en de private sector, risico voor naam en faam, alsook een gebrek aan kennis van de lokale taal en cultuur.

5.3 TUSSENCONCLUSIE

Vanuit ontwikkelingsperspectief vormen andere belangen en concurrentie, onzekerheid over de besteding van ontwikkelingsmiddelen en onvoldoende aandacht voor duurzaamheid en inclusiviteit de grootste bedreigingen van PS4D. Voor de private sector zijn barrières o.m. gelinkt aan de moeilijke ondernemingscontext en het beperkt inzicht m.b.t. ontwikkelingssamenwerking. Ook hier kan de Vlaamse overheid een ondersteunende rol spelen bij het wegwerken of overwinnen van de barrières en bedreigingen. Uit hoofdstuk 4 blijkt dat er zowel voordelen kunnen zijn voor ontwikkeling als voor de private sector zelf indien de private sector een rol opneemt m.b.t. ontwikkelingsuitdagingen. Er kan dus een convergentie zijn tussen bedrijfsbelangen en ontwikkelingsprioriteiten of met de woorden van Gib Bulloch, stichter van Accenture Development Partnerships: *"some of the biggest challenges in development are in fact market opportunities in disguise."*⁴⁸

⁴⁶ THE ECONOMIST. INTELLIGENCE UNIT, *New Business Models. Shared value in the 21st century*, 2014, 7-8.

⁴⁷ WORLD ECONOMIC FORUM, *The Africa Competitiveness Report 2015*, Genève, 2015, 23-24. <http://reports.weforum.org/africa-competitiveness-report-2015/the-most-problematic-factors-for-doing-business-in-africa/>

⁴⁸ T. SMEDLEY, "NGOs no longer set the agenda for development, say CEOs" in *The Guardian*, 20.09.2013. [<http://www.theguardian.com/global-development-professionals-network/2013/sep/20/ngos-no-longer-set-agenda-development>]

6 ROLLEN VOOR DE PRIVATE SECTOR IN ONTWIKKELING

Uit bovenstaande analyse blijkt dat een grotere rol van de private sector in ontwikkeling positief kan zijn voor zowel ontwikkeling als de private sector zelf. Hier gaan we dieper in op wat die rol precies kan inhouden. Tijdens het eerste stakeholderoverleg gaf Sarah Vaes, onderzoekster bij het Steunpunt Buitenlands Beleid, uitleg bij een zelf ontwikkelde typologie van 10 rollen die private sector actoren kunnen spelen in ontwikkelingsactiviteiten. De eerste 2 rollen omvat de private sector als verstrekker van middelen (financieel of immaterieel). Bij rol 3 t.e.m. 6 is de private sector de begunstigde (van maatregelen ter bevordering van het ondernemingsklimaat, van capaciteitsopbouw en informatiedeling, van financiële steun of als onderaannemer van ontwikkelingsactiviteiten). Rol 7 bekijkt de private sector als doelwit van regulering, lobby en advocacy. Bij rol 8 hervormt de private sector het huidige ondernemingsmodel terwijl hij in rol 9 nog een stap verder gaat als ontwikkelaar/uitvoerder van nieuwe ondernemingsmodellen en initiatieven. Ten slotte ziet het Steunpunt Buitenlands Beleid een 10de rol weggelegd voor de private sector als deelnemer aan de beleidsdialoog en multistakeholder initiatieven.

Tabel: 10 rollen van de private sector in mondiale ontwikkeling en ontwikkelingssamenwerking⁴⁹

Role of the private sector actor	Examples (not exhaustive)
1 Resource provider – finance Private sector invests financial resources.	• Corporate philanthropy, e.g. Bill & Melinda Gates Foundation, Philips Foundation, local companies sponsoring start-up competition. • Businesses investing in/managing investment funds with development objective. • Impact investing
2 Resource provider – expertise and other strategic resources Private sector invests its expertise, network, data, research capacity, ... in activities with particular development relevance undertaken by or in partnership with other companies, government agencies, or NGOs.	• Established SMEs coach start-up SMEs • Established entrepreneurs/managers share expertise with peers • Bottom of the pyramid product development • Frugal innovation technologies • Allow consumer data or network to be used in development initiatives.
3 Beneficiary – enabling environment The private sector is the beneficiary of efforts to create an enabling business environment.	• Improving the business climate to stimulate business and investment. • Removing red tape obstructing SME development. • Infrastructure development needed for take-off of growth sectors.
4 Beneficiary – capacity development, information provision & knowledge sharing The private sector is the beneficiary of capacity development, information provision and/or knowledge sharing initiatives that aim to increase private capacity to contribute to developmental goals.	• Capacity development of Business Development Services (e.g. chambers of commerce). • Building business capacity on development challenges and possibilities to address them. • Donor agencies/embassies investing in information provision on business opportunities in developing countries.

⁴⁹ S. VAES en H. HUYSE, *o.c.*, 7.

De diversiteit van rollen kwam ook tot uiting in de werkgroepen van het stakeholderoverleg. Tijdens een tour de table reflecteerden de deelnemers over volgende vraag: “*Welke rollen neemt u (als bedrijf/organisatie) nu reeds op en welke potentiële rol ziet u in de toekomst voor uzelf?*” Dat leidde tot volgende conclusies:

- Meerdere rollen: de deelnemers zijn vaak actief in meerdere rollen tegelijk.
- In beide werkgroepen kwam voor de deelnemers uit het bedrijfsleven rol 2 (verstrekker van immateriële middelen) sterk naar voren.
- Diversiteit aan rollen: de deelnemers van beide werkgroepen associëren zich niet expliciet met rol 3 (begunstigde van maatregelen ondernemingsklimaat). Alle andere rollen komen wel aan bod.
- Uitdijende rollen: de deelnemers zijn gegroeid in hun rollen en plannen om in de toekomst bijkomende rollen op te nemen of hun focus te verleggen naar (een) andere rol(len).

7 BOUWSTENEN VOOR EEN BELEIDSKADER

Zowel uit de bijdragen van Jean Bossuyt en Sarah Vaes, sprekers op het stakeholderoverleg, als uit literatuuronderzoek blijkt dat belangrijke beleidskeuzes moeten worden gemaakt. Hiervoor dient men een duidelijk beleidskader uit te werken. Deze nota focust op PS4D. Gelet op de verwantschap tussen PSD en PS4D zou men ervoor kunnen kiezen om hiervoor één gezamenlijk kader uit te werken. Een apart kader voor PS4D is echter ook een mogelijkheid.

Gezien de mondiale veranderingen in het ontwikkelingsbeleid (bv. SDG's, zie *supra*, 3.1) en de gevolgen hiervan voor Vlaanderen (eventuele aanpassing van het kaderdecreet ontwikkelingssamenwerking) momenteel nog niet geheel duidelijk zijn, beperkt deze nota zich tot het aanreiken van bouwstenen/keuzes voor dergelijk beleidskader. De uitwerking van dergelijk kader past immers best in het grotere geheel van beleidsinitiatieven waartoe ook de strategienota's Sub-Sahara-Afrika (FIT) en Zuidelijk Afrika (DiV) behoren. Het dient bovendien te gebeuren in een partnerschap tussen DiV en FIT.

- **Beleidsvisie**

Er is een duidelijke beleidsvisie omtrent PS4D nodig die aangeeft hoe de Vlaamse overheid het verband ziet tussen groei en private sector enerzijds en armoedebestrijding en ontwikkeling anderzijds. Sommige donoren hanteren een eerder lineaire visie die aanneemt dat het ondersteunen van de private sector automatisch leidt tot economische groei en armoedebestrijding. Andere donoren zijn genuanceerder en voegen hieraan enkele extra voorwaarden toe zoals inclusieve economische groei, creatie van (waardige) jobs en het heffen van belastingen.⁵¹

- **Algemene principes**

Een Vlaams beleidskader moet geënt zijn op een aantal duidelijke algemene principes. Voorafgaand aan het 2de stakeholderoverleg was er een schriftelijke bevraging. De projectgroep selecteerde de principes op basis van een literatuurstudie van de algemene principes die andere donoren hanteren.⁵² Hoewel deze bevraging een beperkt aantal respondenten had, geeft ze enig inzicht in het belang van het bepalen van dergelijke principes - waaruit men evenwel geen statistische evidentie mag afleiden.

Wat betreft de algemene principes blijkt uit de resultaten van de bevraging dat niemand tegen de opname van de beginselen is. Er is een groot draagvlak om het Vlaams beleidskader te enten op de SDG's. 92% is voor de opname van dit beginsel. Ook het draagvlak voor de opname van internationale standaarden⁵³ is groot, al zijn er hier iets meer respondenten die "geen mening" hebben aangeduid. Er is een sterk gelijkend resultaat voor de 'development effectiveness' princi-

⁵¹ S. VAES en H. HUYSE, *Private sector in development cooperation*. o.c., 20-22; J. DI BELLA, A. GRANT, S. KINDORNAY, & S. TISSOT, *Mapping Private Sector Engagements in Development Cooperation* (Research Report), The North-South Institute, Canadian Council for International Cooperation, 2013; S. KINDORNAY, & F. REILLY-KING, *Investing in the Business of Development. Bilateral donor approaches to engaging the private sector*, Ottawa, The North-South Institute, Canadian Council for International Cooperation, VI en 13-16.

⁵² Zie bv. S. KINDORNAY, & F. REILLY-KING, o.c., 28, 31, 39-40, 42-47.

⁵³ Internationale standaarden: onderschrijven en respecteren van multilaterale akkoorden, bv. ILO-conventies, VN-milieu-conventies, mensenrechtenverdragen, enz.

pes⁵⁴. Het opnemen van beleidscoherentie⁵⁵ als beginsel heeft ook een zeer groot draagvlak bij de respondenten. Hetzelfde geldt voor duurzaamheid⁵⁶, waar meer dan 40% ervoor pleit om het “zeker” op te nemen en meer dan 50% voor opname is (samen 95%).

- **Criteria**

Indien de Vlaamse overheid zelf deelneemt als partner aan een partnerschap, is het belangrijk dat ze niet zomaar met eender welke private actor in een partnerschap treedt. Het lijkt dan ook aangewezen dat ze bij dergelijke partnerschappen strengere criteria hanteert (zie *infra*, 8.2.2).⁵⁷

Verschillende donoren en ontwikkelingsactoren bepalen een aantal criteria waaraan de private sector moet voldoen om in aanmerking te komen voor een partnerschap. Vaak zijn deze vereisten van technische aard. Weinig bilaterale donoren formuleren daarenboven ook nog expliciete vereisten m.b.t. het respect voor sociale - en milieustandaarden of het ‘corporate track record’. Sommige donoren hebben uitsluitingscriteria bepaald voor bedrijven die betrokken zijn bij het maken van wapens, drugs, pornografie, of die internationale mensenrechten, humanitaire, milieu, transparantie of financiële standaarden schenden.⁵⁸

De schriftelijke bevraging voorafgaand aan het 2de stakeholderoverleg peilde bij de stakeholders ook naar eventuele vereisten voor de private sector om in aanmerking te komen als partner van de Vlaamse overheid. De deelnemers antwoordden op volgende vraag: *“Moet de Vlaamse overheid een aantal vereisten bepalen voor de private sector om haar partner te worden in het kader van dit beleid?”* Hierbij formuleerden enkele respondenten de opmerking dat we moeten *“oplettten met te veel formaliteiten: dat lukt voor grote spelers, maar voor kleinere spelers en kmo’s vormen ze een grote drempel.”* Anderzijds kwam ook de opmerking: *“Het voldoen aan ver-*

⁵⁴ ‘Development Effectiveness principles’ uit de internationale ontwikkelingsagenda (topbijeenkomsten van Parijs, Accra, Busan): 1. Eigenaarschap ter plaatse (ontwikkelingslanden hebben de leiding in handen, ze beslissen zelf over hun ontwikkelingsbeleid en de gekozen strategieën.) 2. Afstemming (donorlanden baseren hun steun en middelen op de ontwikkelingsstrategie, instellingen en procedures van het ontwikkelingsland.) 3. Harmonisering (donorlanden stemmen hun acties ook onderling op elkaar af zodat hun gezamenlijke middelen in een land op een geharmoniseerde, transparante en effectieve manier worden aangewend.) 4. Wederzijdse verantwoordelijkheid (Zowel donor- als ontwikkelingslanden leggen verantwoording af voor de ontwikkelingsresultaten.) 5. Transparantie (zowel de private sector ontwikkeling als het bestuur varen wel bij beleid dat voorspelbaar is, en ontwikkeld en ten uitvoer gelegd op een transparante manier. Ook de samenwerking met de private sector moet transparant verlopen.) 6. Resultaatsgericht beheer (Het bereiken van de resultaten wordt vooropgesteld bij het beheer van de middelen en wanneer de besluitvormingsprocessen worden hervormd.)

⁵⁵ Beleidscoherentie: afstemmen van het Vlaams beleid om te vermijden dat doelstellingen en resultaten van het ontwikkelingsbeleid worden ondermijnd door de impact van beslissingen in andere beleidsdomeinen.

⁵⁶ Duurzaamheid: de ontwikkelingsrelevante activiteiten van de private sector moeten de ontwikkelingsimpact duurzaam vergroten en afgestemd zijn op lokale prioriteiten en capaciteiten. Dit betekent dat lokale zelfredzaamheid moet gestimuleerd worden om de resultaten langdurig te verankeren.

⁵⁷ Zie voor het beleid van andere donoren ter zake: J. DI BELLA, A. GRANT, S. KINDORNAY, & S. TISSOT, *o.c.*, 29-31; S. KINDORNAY, & F. REILLY-KING, *o.c.*, 29-43; TRADE UNION DEVELOPMENT COOPERATION NETWORK, e.a., *Business Accountability for Development. Mapping Business liability mechanisms and donor engagement with private sector in development*, 2015.

⁵⁸ S. VAES en H. HUYSE, *Private sector in development cooperation. o.c.*, 42; J. DI BELLA, A. GRANT, S. KINDORNAY, & S. TISSOT, *o.c.*, viii-ix, 29-32 ; S. KINDORNAY, & F. REILLY-KING, *o.c.*, 32-47; TRADE UNION DEVELOPMENT COOPERATION NETWORK, e.a., *o.c.*

eisen moet niet gezien worden als administratieve last, maar als verzekering voor een publiek-privaat partnerschap dat bijdraagt aan duurzame ontwikkeling;"

- Wat betreft de **technische vereisten**⁵⁹ zien we veel voorstanders van opname, maar ook een kwart van de respondenten antwoordde “geen mening”.
- Er is ook grote steun voor de vereiste om zich te engageren voor **internationale standaarden**⁶⁰.
- Bij de vereiste **meetbare impact van ontwikkeling**⁶¹ waren er voor de eerste keer tegenstemmen.
- Voor **duurzaamheid**⁶² als vereiste is er ook een groot draagvlak, maar ook een beperkt percentage pleit om het niet op te nemen.
- Voor **additionaliteit**⁶³ is het beeld meer verdeeld. De helft pleit voor opname, 10% voor zeker opnemen, maar ook 10% tegen opnemen. Bijna een kwart antwoordde “geen mening”. Hierbij maakte een respondent de opmerking om “*Duidelijke criteria vast te leggen om de additionaliteit van projecten in partnerschap met de private sector te bepalen.*”
- Ook voor **gedeeld belang en cofinanciering**⁶⁴ is het resultaat verdeeld, maar toch is een grote meerderheid voor opname of zekere opname van deze vereiste.
- Bij **neutraliteit**⁶⁵ als vereiste waren geen tegenstemmen. Een respondent maakte een opmerking i.v.m. met marktneutraliteit: “*vaak falen markten in ontwikkelingslanden en in zulke situatie moet je niet neutraal zijn ten opzichte van de lokale falende markt, maar moet je ze beter organiseren.*”
- Voor de **uitsluitingscriteria**⁶⁶ is 86% in meer of mindere mate voor opname. Respondenten suggereerden 2 extra criteria: “*Het begunstigde private sector project opereert vanuit*

⁵⁹ Technische vereisten: bv. financiële gezondheid, managementcapaciteiten, auditverslagen, enz.

⁶⁰ Zich engageren voor internationale standaarden: bv. 10 principes van het UN Global Compact, OECD Guidelines on Multinational Enterprises, Guiding Principles on Business and Human rights, enz. Zie voor meer info onder meer: [<http://oecdinsights.org/2015/09/28/corporate-accountability-and-the-un-sustainable-development-goals-how-responsible-business-conduct-could-and-should-play-a-decisive-role/>]

⁶¹ Meetbare impact van ontwikkeling: via monitoring en evaluatie moet de private sector ontwikkelingsresultaten kunnen aantonen.

⁶² Duurzaamheid: Ontwikkelingsrelevante activiteiten van private sectorspelers in het Zuiden respecteren lokaal eigenaarschap en stimuleren de zelfredzaamheid. (Bijvoorbeeld bij nieuwe infrastructuur wordt voorzien in een langetermijnvisie waarbij het onderhoud en beheer van de infrastructuur lokaal wordt overgedragen.) Zo garanderen de spelers dat de ontwikkelingsresultaten langdurig verankerd zijn.

⁶³ Additionaliteit: de steun van de Vlaamse overheid moet additioneel zijn op 2 vlakken: financiële additionaliteit betekent dat de private sector de investering niet gedaan zou hebben zonder de ondersteuning van de overheid terwijl ontwikkelingsadditionaliteit erop wijst dat de ontwikkelingsvoortgang niet zou plaats gevonden hebben zonder de samenwerking tussen de private sector en de overheid.

⁶⁴ Gedeeld belang en cofinanciering: Partnerschappen met de particuliere sector moeten gebaseerd zijn op kostenefficiëntie, gedeelde belangen en wederzijdse verantwoordingsplicht over de resultaten. De risico's, kosten en opbrengsten van een gezamenlijk project moeten eerlijk worden verdeeld.

⁶⁵ Neutraliteit: De steun mag de markt niet verstoren en moet worden verstrekt via een open, transparant en eerlijk systeem. Steun die wordt verleend in verband met markttekortkomingen en daaruit volgende risico's mag niet ontmoedigend werken voor inspanningen om de regelgeving te hervormen en de oorzaak van de markttekortkoming aan te pakken.

⁶⁶ Uitsluitingscriteria: de productie en uitvoer van materiaal dat wordt gebruikt in gewapende conflicten, bij onderdrukking of internationale agressie komt niet in aanmerking voor financiële steun.

een fiscaal paradijs of doet aan belastingontduiking” en “IAO-basisnormen ernstig, herhaaldelijk en opzettelijk schenden”.

Bij de opmaak van een beleidskader is het van groot belang om ook te reflecteren over de afdwingbaarheid ervan: hoe gaat de Vlaamse overheid de criteria voor de partnerschappen waaraan de Vlaamse overheid deelneemt ook in de praktijk omzetten.

- **Diversiteit rollen private sector**

Een toekomstig beleidskader heeft oog voor de diversiteit van de rollen die de private sector kan spelen (zie *supra*, 6).

- **Welke private sector**

Het toekomstig beleidskader geeft best ook duidelijk aan welke private sector de doelgroep is.⁶⁷ Ook hier zijn er varianten mogelijk. Enerzijds is er de keuze tussen een beleid dat focust op Vlaamse (donor), buitenlandse (multinationals), of lokale bedrijven (ontwikkelingslanden). Anderzijds kan men ook de keuze maken voor een bepaalde grootte van bedrijven waarmee de Vlaamse overheid wil werken. Indien men kiest voor kmo's, gezien de aard van de Vlaamse economie, heeft dit ook gevolgen voor de beleidsacties (bv. capaciteitsopbouw,...).⁶⁸ Ten slotte kunnen ook bepaalde sectoren waarin de private sector actief is, de voorkeur wegdragen. Zo zou men de koppeling kunnen maken met sectoren en/of domeinen waarin Vlaanderen sterk is.

Door keuzes te maken, kan Vlaanderen zich positioneren t.a.v. andere spelers en proberen meerwaarde te bieden. Dit raakt aan de discussie rond complementariteit met andere donoren. Het is belangrijk dat de Vlaamse overheid complementariteit nastreeft t.a.v. o.m. de federale overheid en andere Europese donoren.

Uit vergelijkende literatuur blijkt dat vele donoren geen duidelijkheid scheppen omtrent deze beleidskeuzes: zij geven niet aan welke karakteristieken (herkomst, grootte bedrijf, enz.) zij verkiezen bij potentiële partners. In de praktijk staan dus de meeste instrumenten open voor bedrijven van eender welke nationaliteit en omvang. In dat geval kunnen Vlaamse bedrijven ook inspelen op instrumenten van anderen (zie Actie 4.3). Er zijn echter uitzonderingen, in het bijzonder bij bilaterale ontwikkelingsfinancieringsinstellingen en bilaterale donoren, die programma's hebben die enkel open staan voor de eigen nationale private sector. Deze programma's hebben vaak betrekking op het promoten van investeringen in ontwikkelingsgerelateerde private sector activiteiten.⁶⁹

Deze beleidskeuzes hebben voor- en nadelen. Grote bedrijven kunnen mogelijks op grotere schaal bijdragen aan ontwikkelingsresultaten en vereisen minder toezicht/begeleiding. Zijn het echter de grote bedrijven die additionele financiering nodig hebben om hun ontwikkelingsgerichte ac-

⁶⁷ Zie voor het beleid van andere donoren ter zake: J. DI BELLA, e.a., *o.c.*, 32; S. KINDORNAY, & F. REILLY-KING, *o.c.*, 30.

⁶⁸ J. DI BELLA, e.a., *o.c.*, 35; S. KINDORNAY, & F. REILLY-KING, *o.c.*, 30; UNIDO en UNGC, *Engaging with the private sector in the post-2015 agenda. Consolidated report on 2014 consultations*, 2014, p. 15.

⁶⁹ J. DI BELLA, e.a., *o.c.*, X en 34.

tiviteiten uit te voeren? Kleinere bedrijven hebben vaak een grotere financieringsnood, maar hebben mogelijks meer begeleiding nodig.⁷⁰

Vlaamse en buitenlandse bedrijven hebben t.a.v. lokale bedrijven in ontwikkelingslanden soms meer ervaring en het is makkelijker om hun achtergrond te controleren alvorens een partnerschap met deze bedrijven uit te bouwen. Lokale bedrijven hebben vaak een grotere kennis van de lokale noden en context, maar kunnen een groter risico vormen op vlak van financiële gezondheid, schaalvergroting, enz.⁷¹

Donoren kunnen focussen op sectoren die volgens hen het best bijdragen aan het realiseren van ontwikkelingsdoelen. Sommigen kijken naar de sterkten en noden van de eigen private sector om deze sectorale focus te bepalen (bv. Nederland en Duitsland). Indien men uitgaat van de eigen sterktes, kan de private sector meer expertise gedreven bijdragen aan ontwikkelingsuitdagingen en is er mogelijks meer win-win tussen de ontwikkelings- en economische agenda.⁷²

- **Actieradius**

Het beleidskader omtrent PS4D moet duidelijk zijn omtrent zijn actieradius. Het is niet de bedoeling het engagement van de Vlaamse private sector te beperken tot de drie partnerlanden van het Vlaamse ontwikkelingsbeleid, nl. Malawi, Mozambique en Zuid-Afrika. De actieradius van FIT en andere relevante Vlaamse overheidsentiteiten is veel breder.

⁷⁰ *ibid.* X.

⁷¹ *ibid.* 30.

⁷² S. VAES en H. HUYSE, *Private sector in development cooperation*, o.c., 47-48.

8 WELKE ONDERSTEUNING VAN DE VLAAMSE OVERHEID?

Zowel het 1ste als 2de stakeholderoverleg peilde naar de hefboomen en instrumenten die nodig zijn voor de private sector om een grotere rol op te nemen m.b.t. ontwikkelingsuitdagingen. Vijf grote hefboomen waren hiervan het resultaat: financiering, engagement van de private sector, innovatie, informatie, en sturen/reguleren. Deze hefboomen werden gekozen omdat ze verschillende soorten instrumenten voor PS4D groeperen.

Het 2de stakeholderoverleg bouwde hierop verder door te focussen op de taken van de Vlaamse overheid: bij welke instrumenten zien de stakeholders een taak weggelegd voor de Vlaamse overheid? Aangezien er dwarsverbanden liggen tussen verschillende instrumenten clusterden de deelnemers de resultaten en identificeerden ze op basis van die clustering 5 toptaken voor de Vlaamse overheid:

1. Verduurzaming van het business model⁷³
2. Innovatieve samenwerking⁷⁴
3. Marktinformatie/informatie over lokale noden
4. Criteria/vereisten om als partner van overheid in aanmerking te komen
5. Opleidingen over SDG's, MVO, development effectiveness criteria, enz.

Indien we de resultaten terug bekijken op het niveau van de grotere hefboomen zagen de meeste deelnemers in volgorde van belang een overheidsrol weggelegd bij informatie, het engagement van de private sector, sturen en reguleren, financiering en innovatie.

Uit de uitwerking van de toptaken kwamen drie grote noden naar boven waarbij een rol is weggelegd voor de Vlaamse overheid:

- Informeren en sensibiliseren
- Partnerschappen faciliteren
- Beleidscoherentie voor duurzame ontwikkeling nastreven

Andere bevestigingen van de private sector en analyses van onder meer UNIDO en de OESO bevestigen deze resultaten.⁷⁵ Deze nota hanteert ze daarom als kapstokken voor mogelijke acties.

Zoals de tabel in bijlage 1 aantoont, zijn er momenteel al heel wat Vlaamse instrumenten die aansluiten bij deze drie noden. Dit hoofdstuk biedt een keuzemenu aan van mogelijke toekomstige acties.

⁷³ Cluster gemaakt van: (i) verduurzaam de waardeketen, (ii) streef naar inclusive & sustainable business/shared value, (iii) integreer SDG's/MVO in het ondernemingsmodel en (iv) onderschrijf UN Global compact: zie voor meer informatie [http://www.vlaanderen.be/int/sites/iv.dev/vlaanderen.be.int/files/documenten/20150619_beknopt%20verslag%20Stakeholderoverleg.docx]

⁷⁴ Cluster gemaakt van (i) samenwerking en partnerschappen en (ii) innovatieve samenwerkingsmodellen.

⁷⁵ UNIDO, *Engaging with the private sector in the post-2015 agenda. Consolidated report on 2014 consultations*, 2014, 24p; WTO en OECD, *Aid for Trade at a glance 2015. Reducing trade costs for inclusive, sustainable growth*, 2015, 8. Ook inzake internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen stellen zich vaak dezelfde noden, zie bv. CONFEDATION SUISSE, *La responsabilité sociétale des entreprises*, Bern, 2015, 13-18.

Dit hoofdstuk bevat een niet-exhaustieve aanzet voor mogelijke acties op korte en lange termijn. Deze suggesties passen soms niet binnen het huidige beleidskader of budget. Om ook op lange termijn echter relevant te zijn, presenteert deze nota ook die mogelijkheden. Bovendien dient opgemerkt dat er overlap mogelijk is waarbij sommige acties aan meerdere van de drie grote noden tegemoet komen. De acties zijn daarbij vooral gericht op DiV of FIT. Andere Vlaamse beleidsdomeinen of -velden, zoals innovatie en onderwijs, kunnen echter ook bedrijven stimuleren tot PS4D. Enkele acties geven hiertoe reeds een eerste aanzet. In de toekomst kan dit potentieel hopelijk nog verder verkend worden, bv. door in de LinkedIngroep Flanders PS4D (zie *infra*, Kader 2 p. 35) specialisten uit die beleidsdomeinen of -velden op te nemen. Ten slotte dient opgemerkt dat verschillende acties betrekking hebben op (internationaal) maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO en MVO). Dit komt doordat er een nauwe band is tussen IMVO en PS4D, zoals ook is gebleken uit de typologie van rollen voor de private sector (zie *supra*, 6). In rol 8 van de hervormer passen bedrijven het bestaande bedrijfsmodel aan via o.m. MVO terwijl de ontwikkelaars/uitvoerders in rol 9 verder gaan dan de bestaande manier van zaken doen, nieuwe bedrijfsmodellen uitvinden, enz. Bedrijven die open staan voor MVO zullen waarschijnlijk ook meer geneigd zijn om hierop verder te bouwen en die fijngevoeligheid daarenboven ook aan de dag te leggen bij het ondernemen in ontwikkelingslanden.

Er is een grote nood aan informatie- en kennisdeling tussen de overheid, ontwikkelingsactoren, de private sector, kennisinstellingen, intermediaire organisaties, enz. PS4D is voor Vlaanderen en de Vlaamse actoren relatief onontgonnen terrein: het uitwisselen van ervaringen, beste praktijken, nieuwe methoden, innovatieve benaderingen, enz. kan ervoor zorgen dat diverse actoren leren van elkaar en voortschrijdend inzicht opbouwen.

Uit het stakeholderoverleg blijkt een grote nood aan diverse vormen van informatie, zoals:

- ////////////////////////////////////

- Delen van goede voorbeelden (en eventueel interessante falingen)
- Informatie over relevante contacten
- Informatie over de voordelen voor ondernemingen: wat halen zij eruit?

De tabel in bijlage 1 geeft een overzicht van welke Vlaamse instrumenten momenteel al tegemoet komen aan deze informatienoden. Hieronder staat een olijsting van mogelijke aanvullende acties van DiV of FIT om deze informatienoden te lenigen.

Mogelijke acties

ACTIE 1. Het debat over PS4D met diverse actoren aanzwengelen en de bekendheid van het thema bij diverse actoren verhogen. Hierbij komen goede voorbeelden (of interessante mislukkingen) in de kijker te staan die een sensibiliserende rol kunnen spelen voor andere bedrijven om ook in te zetten op duurzame en inclusieve ontwikkeling. DiV en FIT zullen hiertoe hun (communicatie)instrumenten gebruiken.

ACTIE 1.1 DiV stelt PS4D als thema voor aan zijn partners waarmee het de ontwikkelingsdebatten organiseert.

ACTIE 1.2 Op de website van DiV en op de LinkedIngroep Flanders PS4D (zie *infra*, Kader 2 p. 35) zullen bedrijven die reeds proberen bij te dragen aan duurzame en inclusieve ontwikkeling in de kijker komen te staan.

ACTIE 1.3 In het FIT-magazine Wereldwijs wordt aandacht besteed aan het thema PS4D. Hierbij komen verschillende Vlaamse bedrijven aan bod die reeds actief zijn op dit vlak.

ACTIE 1.4 FIT overweegt om bestaande prijzen van andere Vlaamse actoren, zoals de 'Ondernemer voor Ondernemers-trofee', mee extra in het voetlicht plaatsen op de diverse sociale mediakanalen van FIT. Via de LinkedIngroep Flanders PS4D (zie *infra*, Kader 2 p. 35) zal dit ook onder de aandacht worden gebracht.

ACTIE 2. Bedrijven Informeren over en sensibiliseren voor het duurzaam ondernemen met ontwikkelingslanden.

ACTIE 2.1 FIT probeert dit reeds te doen door o.m. aandacht te besteden aan duurzaam internationaal ondernemen in de landendossiers, het betrekken van ITCCO als kennispartner voor duurzaam internationaal ondernemen, een link naar de Nederlandse MVO-Risicochecker op de website van FIT, het opleiden van de adviseurs internationaal ondernemen m.b.t. duurzaam internationaal ondernemen, enz. Een versterking is mogelijk door onder meer:

ACTIE 2.1.1. De strategie van FIT voor internationaal MVO (of duurzaam internationaal ondernemen) te versterken.

ACTIE 2.1.2. Informeren van klanten en bedrijfsorganisaties over bedrijfsgerichte internationale initiatieven inzake internationaal MVO en de duurzame ontwikkelingsdoelen, bv. ICC Business Charter for Sustainable Development⁷⁶ en de toekomstige implementatiegids voor bedrijven over de SDG's van het partnerschap tussen Global Reporting Initiative (GRI), the United Nations

⁷⁶ ICC, *Inspire and grow your business in the 21st Century. Business charter for sustainable development*, 2015. <http://www.iccwbo.org/Data/Policies/2015/ICC-Business-Charter-for-Sustainable-Development/1>

ACTIE 2.1.3. De uitbouw van het luik IMVO op de website van FIT met specifieke aandacht voor PS4D.

ACTIE 2.1.5. FIT onderzoekt hoe het bedrijven kan stimuleren om engagementen op te nemen inzake internationaal MVO.

ACTIE 3. Multistakeholder netwerken en platformen die de private sector en ontwikkeling dichterbij elkaar brengen, oprichten, ondersteunen of faciliteren. Andere donoren zetten hier ook op in.⁷⁹ Het is belangrijk om in deze multistakeholdernetwerken ook kennisinstellingen, denktanks, academici, enz. te betrekken om bij te dragen tot 'evidence based' kennis m.b.t. de private sector voor ontwikkeling.⁸⁰

⁷⁷ P. HARDI, G. RADACSI, *Deliverable 6.2 Progress reports on MDG- and SDG-debates*, Global Value 2015, 20.

⁷⁹ Zo financiert het Britse Departement voor Internationale Ontwikkeling 'Department for International Development' (DFID) en het Zwitsers ontwikkelingsagentschap 'Swiss Agency for Development and Cooperation' (SDC) 'BEAM Exchange', een 'one-stop shop' voor kennisdeling en -ontwikkeling over marktsysteembenadering om armoede te verkleinen. Zie voor meer info: [<http://beamexchange.org/en/>]; Het Australisch agentschap voor Internationale Ontwikkeling (AusAID) ondersteunt, samen met private partners, Business for Millennium Development of B4MD, een onafhankelijke Australische non-profitorganisatie die inclusief ondernemen versterkt en faciliteert. Zie voor meer info: [<http://b4md.com.au/>]; Het 'Donor Committee for Enterprise Development' (DCED), bestaande uit 22 leden (bilaterale, multilaterale donoren en agentschappen alsook private stichtingen), wisselt ervaringen uit rond PSD.

[illegible]

Ontwikkeling⁸¹. Dit Platform zal voortaan twee keer per jaar samen komen om een beter zicht te krijgen op de acties van haar leden en beste praktijken uit te wisselen rond hoofdzakelijk PSD. DiV en FIT nemen deel aan dit platform en brengen daar ook het thema PS4D onder de aandacht.

ACTIE 3.2 DiV onderzoekt hoe het actiever gebruik kan maken van zijn lidmaatschap van The Shift⁸², het Belgische duurzaamheidsnetwerk dat ontstaan is uit de smelting van Kauri en Business & Society Belgium. Dit netwerk wil samen met zijn 334 leden de transitie naar een meer duurzame maatschappij en economie realiseren. Zij enten zich daarvoor ook op de duurzame ontwikkelingsdoelen (SDG's). Deze leden staan reeds open voor duurzaamheid en bieden potentieel om ook bij hun activiteiten in het buitenland een actieve rol op te nemen t.a.v. ontwikkelingsuitdagingen. Een mogelijke actie is het gezamenlijk organiseren van een seminarie voor de leden van The Shift rond het thema van private sector voor ontwikkeling.

ACTIE 3.3 DiV en FIT spelen in op de erkenning van Antwerp ITCCO als CIFAL (Centre International de Formation des Autorités et Leaders), een volwaardige regionale afdeling van het United Nations Institute for Training and Research, om hun capaciteit rond dit thema verder uit te bouwen.

ACTIE 3.4 DiV en FIT werken samen aan een (tijdelijk) project (bv. via een studentenstage) om een inventaris op te maken van welke Vlaamse actoren (bedrijven, ngo's, academici, VVOB, VIW) actief zijn in een bepaald partnerland. Dit kan daarna geactualiseerd worden, onder meer via de LinkedIngroep Flanders PS4D (zie hieronder).

ACTIE 3.5 DiV en FIT starten in 2016 de LinkedIngroep Flanders PS4D op rond het thema van de private sector voor ontwikkeling. Dit platform biedt verschillende stakeholders (bedrijven, ngo's, academici, enz.) o.m. de mogelijkheid zich te informeren, een beeld te krijgen van wie waar actief is, relevante contacten te leggen en partnerschappen te smeden. (zie *infra*, Kader 2 p. 35)

ACTIE 3.6 DiV stimuleert het Steunpunt vierde pijler⁸³ om onder meer themadagen en focusgroepen te organiseren om actoren rond PS4D samen te brengen en goede praktijken te laten uitwisselen.

ACTIE 3.7 DiV en FIT organiseren op regelmatige basis een overleg met organisaties zoals Ondernemers voor Ondernemers, Trias, Exchange, Ingenieurs Zonder Grenzen om ervaringen uit te wisselen en te leren van elkaar.

ACTIE 4. Informeren over mogelijke ondersteuning en financieringsbronnen. Dit is één van de specifieke informatienoden die expliciet meermaals aan bod kwam tijdens het stakeholderoverleg. Daarom staat dit apart als actie.

ACTIE 4.1 FIT herneemt hier enkele acties uit de Sub-Sahara Afrika-Strategie:

ACTIE 4.1.1. Opdat 'Finmix Internationaal'⁸⁴ doel zou treffen, is het essentieel dat de informatieverstrekking over de financiering door de internationale instellingen

⁸¹ De herlancering vond plaats op 17 september 2015. Het vorige platform dateerde van 2008.

⁸² Zie voor meer info: [www.theshift.be]

⁸³ Zie voor meer info: [http://www.4depijler.be/]. 11.11.11. ontvangt jaarlijks een werkingssubsidie van DiV.

gen wordt opgevoerd. Ook moet bij de behandeling van de dossiers proactief gezocht worden naar Europese, bilaterale en multilaterale financiering.⁸⁵

ACTIE 4.1.2. Opdat Vlaanderen meer contracten zou binnenhalen, moet selectiever te werk worden gegaan bij de ondersteuning van bedrijven die wensen deel te nemen aan internationale aanbestedingen die worden gefinancierd door de internationale financiële instellingen. Vooral die projecten dienen opgevolgd te worden waar Vlaanderen expertise voor kan leveren. De geselecteerde bedrijven moeten intensiever begeleid worden en ook moet men aandacht hebben voor de samenwerkingsverbanden tussen bedrijven in Vlaanderen. Voor die intensieve begeleiding kan samengewerkt worden met een privé expert die gespecialiseerd is in deze materie.⁸⁶

ACTIE 4.1.3. De trend naar meer kwaliteit en duurzaamheid bij de aanbestedingen van de Wereldbank, de VN en de EU verdient opvolging. Wanneer deze trend een gunstige invloed heeft op de kansen van Westerse bedrijven (ten opzichte van goedkopere producten uit de groei landen), moeten federaties en samenwerkingsverbanden tussen bedrijven daarover proactief worden geïnformeerd.⁸⁷

ACTIE 4.1.4. De internationale financiële instellingen hebben steeds meer aandacht voor 'blended financing' en voor publiek-private samenwerking (PPS), en ook de Afrikaanse overheden hebben daar oor naar. FIT dient na te gaan of de Vlaamse expertise op het vlak van PPS kan geëxporteerd worden naar SSA (juridisch, financieel, technisch, modellen, ...).⁸⁸

ACTIE 4.2 FIT onderzoekt het potentieel van PMV (o.m. Fonds Vlaanderen Internationaal en eventuele toekomstige producten die resulteren uit de gestarte strategische denkoefening van PMV) om PS4D te ondersteunen en informeert bedrijven hierover.

ACTIE 4.3 DiV en FIT zetten hun diplomatiek netwerk⁸⁹ in om informatie over instrumenten van andere ontwikkelingsdonoren die openstaan voor de Vlaamse private sector te capteren. De hoofdbureaus in Brussel zorgen voor de verspreiding van de informatie naar relevante Vlaamse actoren, onder meer via de nieuwe LinkedIngroep Flanders PS4D (zie *infra*, Kader 2 p. 35). De Zweedse ambassade in Maputo bv. biedt verschillende samenwerkingsmogelijkheden met de private sector van over de hele wereld, op voorwaarde dat die samenwerking duidelijke

⁸⁴ Finmix Internationaal wordt opgezet bij AIO met medewerking van FIT als project vergelijkbaar met Finmix. Zie voor meer informatie: [http://www.agentschapondernemen.be/artikel/finmix-voor-een-gezonde-en-optimale-bedrijfsfinanciering]

⁸⁵ J. MALIN, *Strategie voor FIT in Sub-Sahara Afrika*, 2015, FIT, Actie 6, p. 151.

⁸⁶ *Ibid.*, Actie 7, p. 152.

⁸⁷ *Ibid*, Actie 8, p. 152.

⁸⁸ *Ibid.*, Actie 9, p. 152.

⁸⁹ DiV stuurt de Algemeen Afgvaardigden van de Vlaamse Regering en ontwikkelingsattachés aan en FIT de Vlaamse economische vertegenwoordigers en technologieattachés.

ACTIE 4.5 Informatie over openbare aanbestedingen in ontwikkelingslanden en van multilaterale organisaties beter ontsluiten. Via informatie uit tal van bronnen (lidmaatschap Finexpo, ambassades, vertegenwoordiging in multilaterale banken,...) informeert FIT Vlaamse bedrijven over opportuniteiten bij internationale aanbestedingen.

ACTIE 5.2 DiV en FIT onderzoeken op welke manier de academische expertise en projecten vanuit andere universiteiten en hogescholen bekend kunnen worden gemaakt. Dit onderzoek kan deel uitmaken van de inventaris uit Actie 3.3.

Partnerschappen laten toe om de voordelen van de private sector (zie *supra*, 4.2) te combineren met de voordelen van andere actoren om zo een sterkere ontwikkelingsimpact te realiseren. De civiele maatschappij kan onder meer informatie aanbrengen over de lokale noden en bijdragen aan de geloofwaardigheid van initiatieven. De academische wereld kan initiatieven wetenschappelijk onderbouwen en implementatiemodellen aanleveren. Overheden kunnen het beleidskader

⁹¹ Zie voor meer info: [www.gap.ugent.be].

Transparantie (o.m. over verwachtingen en doelstellingen), vertrouwen en dialoog zijn essentieel om deze win-win partnerschappen te verwezenlijken.⁹³ De overheid kan door te ondersteunen, faciliteren en incentivieren deze voorwaarden helpen vervullen en zo samenwerking stimuleren. Meer communicatie en het vinden van een gemeenschappelijke taal zijn hiervoor alvast een mooi startpunt.⁹⁴

Partnerschappen faciliteren zonder zelf deel te nemen aan het partnerschap kan op verschillende manieren gebeuren. De bedoeling moet vooral zijn om aan matchmaking te doen zodat meer Vlaamse ondernemers ondernemen in ontwikkelingslanden op een manier die bijdraagt aan duurzame economische groei en ontwikkeling. Hoewel informatie-uitwisseling hierbij niet het hoofddoel is, is het wel een zeer belangrijke factor tot succes.

Een volgend niveau van faciliteren loopt via matchmaking van partners. Hierbij gaat de Vlaamse overheid actief op zoek naar mogelijke samenwerkingspartners. Hierbij is onder meer een rol weggelegd voor de Vlaamse vertegenwoordigers in ontwikkelingslanden.⁹⁵ Zij kunnen de juiste contacten aanleveren bij buitenlandse zendingen. De VLEV's kunnen dit ook n.a.v. specifieke vragen van Vlaamse ondernemingen over samenwerkingspartners. Wanneer er in het land geen Vlaamse vertegenwoordigers aanwezig zijn, kunnen ondernemingen beroep doen op de Waalse of federale diplomatie. Ook de 'Business cooperation centres' van het Enterprise Europe Network (EEN)⁹⁶ die in opbouw zijn, kunnen in de toekomst hierbij een rol spelen. FIT is partner van EEN Vlaanderen⁹⁷ en heeft op die manier een goed aanspreekpunt. Het is ook opportuun om te onderzoeken of er bepaalde intermediaire organisaties (met steun van de Vlaamse overheid) hierbij een rol kunnen opnemen voor Vlaamse bedrijven.

⁹⁷ Zie voor meer info: [http://www.enterpriseeuropenvlaanderen.be/]. Hoewel de focus van EEN Vlaanderen binnen de EU ligt, staan ze in contact met de business cooperation centres van EEN buiten de EU en kunnen ze zo ook hulp bij partner search in ontwikkelingslanden aanbieden.

Ten slotte kan de Vlaamse overheid actief sturen richting samenwerking via diverse van haar instrumenten, bv. door samenwerking te hanteren als criterium bij subsidies of andere financiële ondersteuning.⁹⁸

Mogelijke acties

ACTIE 6. DiV en FIT kunnen samen ad hoc (multistakeholder)dialogen (bv. rondetafel) organiseren (als vervolg op het stakeholderoverleg aan de basis van deze nota). Zo kan bv. gedacht worden aan een rondetafel met diverse Vlaamse actoren die actief zijn in een Vlaams partnerland. Bedrijven⁹⁹, ngo's, academici, Vlaamse vertegenwoordigers, enz. kunnen netwerken en ervaringen uitwisselen waardoor mogelijks partnerschappen ontstaan die bijdragen aan duurzame en inclusieve ontwikkeling. Sectorale rondetafels die actoren en expertise groeperen rond een specifieke sector met daarbij de focus op ontwikkelingslanden kunnen ook relevant zijn. Het opstellen en bekendmaken van de Strategienota Zuidelijk Afrika biedt een goede gelegenheid om de belangrijkste stakeholders die daar actief zijn samen te brengen.

ACTIE 7. FIT gebruikt zijn financieel instrumentarium actiever om partnerschappen te stimuleren. 'Internationaal maatwerk' is een nieuw steunttype in de conceptnota over het financieel instrumentarium van FIT. Deze financieringsvorm – die betrekking heeft op initiatieven in opkomende economieën of groeilanden – voorziet de mogelijkheid om bedrijven in clusterverband te ondersteunen.¹⁰⁰

ACTIE 8. FIT onderzoekt ook het potentieel van andere financiële Vlaamse overheidsinstrumenten die voor PS4D kunnen gebruikt worden en brengt ze onder de aandacht van bedrijven. Zo kan innovatie een brug slaan tussen de private sector en de ontwikkelingssector. Een mogelijke voorbeeld zijn de 'innovatieve bedrijfsnetwerken' uit het nieuw Vlaams clusterbeleid. In tegenstelling tot de 'speerpuntclusters', die ook deel uitmaken van het clusterbeleid, gaat het hierbij om kleinschaligere clusterinitiatieven die toekomstig potentieel aanboren, opkomende markten verkennen of een aantal kleinere initiatieven bundelen. Deze innovatieve bedrijfsnetwerken kunnen voor een periode van 3 jaar rekenen op 50 procent financiering vanuit het Agentschap Innoveren en Ondernemen (AIO).¹⁰¹

ACTIE 9. DiV en FIT lanceren in gezamenlijk beheer de LinkedIngroep Flanders PS4D. Eén van de doelstellingen hiervan is het faciliteren van partnerschappen en samenwerking tussen de leden van de groep met het oog op duurzaam en inclusief ondernemen in ontwikkelingslanden. Ze zal namelijk bestaan uit medewerkers van Vlaamse bedrijven, ngo's, overheden (in het bijzonder de betrokken Vlaamse vertegenwoordigers in het buitenland), vzw's, universiteiten, onderzoekscentra, enz. (zie *infra*, Kader 2 p. 35).

⁹⁸ DiV merkt op dat wanneer een organisatie financiële steun ontvangt van DiV dit meteen een partnerschap inhoudt.

⁹⁹ De basis hiervoor wordt bij FIT gelegd in de SSA-Strategie, Actie 4, p. 100.

¹⁰⁰ G. BOURGEOIS, *Conceptnota aan de Vlaamse Regering betreft optimalisatie-oefening van het financiële instrumentarium van het Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen*, VR 2015 0307 DOC.0661-1, 3 juli 2015, 8.

¹⁰¹ P. MUYTERS, *Terconceptnota aan de Vlaamse Regering betreft clusterbeleid*, VR2015 1707 DOC.0842-1TER, 17 juli 2015.

- ACTIE 10.** De actoren binnen het beleidsdomein internationaal Vlaanderen dienen diaspora-verenigingen, alumniverenigingen en onderzoeksinstituten verder in kaart brengen. De meeste van deze verenigingen beschikken over ledenlijsten. FIT probeert de best werkende onder hen te overtuigen deel te nemen aan de acties die FIT onderneemt in de landen van SSA en probeert samen met DiV in het kader van de Vlaamse academische diplomatie na te gaan in welke mate via hen de netwerken voor de Vlaamse bedrijven in SSA verbreed kunnen worden (zoektocht naar importeurs, agenten of lokale expertise, contacten bij de overheid, ondersteuning van onderzoek door Afrikaanse universiteiten met uitrusting en knowhow, ...).¹⁰²
- ACTIE 11.** FIT kan ingaan op het voorstel van GAP of andere Afrikaplatformen binnen de onderwijswereld voor het organiseren van een sectorale handelsmissie waarin de onderwijs- en onderzoekswereld een belangrijke rol speelt (zie ook Actie 4.1.3). Deze zending dient als pilootproject beschouwd te worden. Bij voorkeur gaat het om een sector die prioritair is voor de lokale overheden, en gaat het om onderzoek dat aansluit bij de projecten die gefinancierd worden door de multilaterale ontwikkelingsbanken.¹⁰³
- ACTIE 12.** FIT nodigt bij economische zendingen naar ontwikkelingslanden Vlaamse actoren die actief zijn in de zendinglanden uit. In de brochure bij de zendingen neemt FIT een fiche op met welke Vlaamse actoren er actief zijn.
- ACTIE 13.** DiV en FIT overwegen de organisatie van 'development missions' waaraan diverse stakeholders (bedrijven, ngo's, academici, enz.) kunnen deelnemen. Deelnemers kunnen via dergelijke missies informatie over lokale noden krijgen, in contact komen met mogelijke partners, enz. met als doel om in de toekomst (versterkt) bij te dragen aan duurzame en inclusieve ontwikkeling in het doelland.

Kader 2. LinkedIngroep Flanders PS4D

Het Departement internationaal Vlaanderen en Flanders Investment & Trade lanceren begin 2016 de LinkedIngroep 'Flanders PS4D'. Het doel van deze groep is het helpen en stimuleren van Vlaamse ondernemers om duurzaam en inclusief te ondernemen in ontwikkelingslanden en daartoe partnerschappen te sluiten.

De LinkedIngroep creëert een online community die Vlaamse bedrijven samenbrengt met andere relevante actoren (ngo's, academici met onderzoeksprojecten in/voor ontwikkeling(s)landen), Vlaamse ambtenaren die bezig zijn met relevant beleid of instrumenten, federale instellingen, enz.). In de eerste plaats wil dit netwerk tegemoet komen aan de grote informatienood over PS4D: leden kunnen zakenervaringen uitwisselen, best practices delen, informatie over overheidsondersteuning oppikken, lokale noden in specifieke landen detecteren, ontdekken welke andere actoren in specifieke landen aanwezig zijn, enz. In de tweede plaats kunnen de leden via de LinkedIngroep ook netwerken en partners zoeken zodat (multistakeholder) partnerschappen voor PS4D kunnen ontstaan.

¹⁰² J. MALIN, *o.c.*, Actie 13, p. 333.

¹⁰³ *ibid*, Actie 14, p. 333.

8.2.2 Partnerschappen met de Vlaamse overheid

Hoewel sommige organisaties of samenwerkingsverbanden bewust ervoor kiezen om zonder (financiële) overheidssteun te opereren¹⁰⁴, lijkt het gemeenschappelijk draagvlak voor multistakeholderpartnerschappen voor ontwikkeling waarbij ook overheden partner zijn, te groeien. Dit uit zich ook in de stijgende aandacht hiervoor in de mondiale ontwikkelingsagenda (zie *supra*, 2.1. en 2.2.). Een belangrijke voorwaarde hierbij is dat alle partners (ook uit de publieke sector en civiele maatschappij) op dezelfde duurzaamheidsstandaarden beoordeeld worden als de private sector. Opnieuw kan meer transparantie en communicatie over succesvolle voorbeelden van publiek-private partnerschappen voor ontwikkeling hiertoe bijdragen.¹⁰⁵

Door zelf deel te nemen aan partnerschappen kan de Vlaamse overheid faciliteren en sturend optreden, niet alleen bij de start maar gedurende de hele duur van het partnerschap of de samenwerking. Zoals hierboven aangegeven, is het aangewezen om criteria te bepalen waaraan de private sector moet voldoen om in aanmerking te komen voor een partnerschap met de Vlaamse overheid (zie *supra*, 7). De OESO bepaalde 10 succesfactoren voor doeltreffende partnerschappen in het kader van de SDG's: (i) zorg voor high level leiderschap, (ii) maak partnerschappen land gestuurd en context specifiek, (iii) vermijd de duplicatie van inzet en fragmentering, (iv) maak het beheer inclusief en transparant, (v) pas het type partnerschapsmodel aan de uitdaging aan, (vi) vind een akkoord over principes, doelen, implementatieplannen en handhavingsmechanismen, (vii) verduidelijk rollen en verantwoordelijkheden, (viii) behoud een duidelijke focus op resultaten, (ix) meet en monitor vooruitgang naar de doelstellingen en (x) mobiliseer de vereiste financiële middelen en gebruik ze doeltreffend.¹⁰⁶

In dit onderdeel gaat het ook om partnerschappen met de Vlaamse overheid met een akkoord als basis, bv. een beheersovereenkomst of samenwerkingsovereenkomst, om bepaalde zaken uit te voeren voor de Vlaamse overheid. Een voorbeeld hiervan is de financiering die DiV geeft aan Exchange.

Het Vlaamse Partnerschap Water voor Ontwikkeling (VPWvO) is een ver doorgedreven voorbeeld van een partnerschap met verschillende stakeholders voor duurzame ontwikkeling in het Zuiden. Het VPWvO is ontstaan vanuit het politiek engagement om bij te dragen tot de millenniumdoelstelling inzake water en sanitatie. De deelnemers zijn: ngo's en kleinere vzw's, private bedrijven, onderzoeks- en onderwijsinstellingen, lokale en provinciale overheden, en publieke bedrijven uit de watersector.

Het secretariaat van het VPWvO bevindt zich bij het Departement Leefmilieu, Natuur en Energie (LNE) en staat in voor de stuurgroepvergaderingen, de communicatie, een helpdeskfunctie en de organisatie van een netwerkevent. De Vlaamse overheid treedt zelf op als partner van het VPWvO door de cofinanciering van duurzame water- en sanitatieprojecten in het Zuiden. Die projecten worden geselecteerd na een projectoproep door LNE en uitgevoerd door samenwer-

¹⁰⁴ Zo stelt Ondernemers zonder grenzen: “*We willen geen subsidies om onafhankelijk te blijven.*” I. GHIJS, “Belgen planten bossen om vluchtelingen tegen te houden. Ondernemers Zonder Grenzen vandaar naar de Verenigde Naties”, *De Standaard*, 24.06.2015, 4.

¹⁰⁵ UNIDO, *o.c.*, 12.

¹⁰⁶ OESO, *Development co-operation report 2015. Making partnerships effective coalitions for action*, 2015, OESO, 21 en 36.

kingsverbanden van minstens twee Vlaamse en één lokale partner in het Zuiden.¹⁰⁷ De partners werken op basis van een intentieverklaring die onder meer het recht op een voldoende hoeveelheid veilig drinkwater voor elk individu, zoals vastgelegd door het VN-Comité voor Sociale, Economische en Culturele rechten (27 november 2002), alsook het principe dat *“overheden op alle niveaus hebben de verantwoordelijkheid om dit elementaire recht voor elkeen te garanderen”* onderschrijft. *“Water moet daarbij in de eerste plaats behandeld worden als een publiek goed.”*¹⁰⁸

Mogelijke acties

ACTIE 14. DiV en FIT informeren bedrijven uit de watersector over de mogelijkheid om partner te worden in het VPWvO.

ACTIE 15. DiV stimuleert het Steunpunt vierde pijler¹⁰⁹ om onder meer themadagen en focusgroepen te organiseren om actoren rond PS4D samen te brengen en goede praktijken te laten uitwisselen (zie *supra*, 8.1). DiV nodigt dit steunpunt ook uit om deel te nemen aan de LinkedIngroep Flanders PS4D (zie *supra*, Kader 2 p. 35) om een groter publiek te bereiken.

ACTIE 16. DiV onderzoekt cfr. de beleidsnota met het Departement Leefmilieu, Natuur en Energie de mogelijkheid om een privaat-publiek samenwerkingsverband op te richten voor de voorziening van alternatieve energie- en energie-efficiënte technologieën in ontwikkelingslanden. Voor de financiering hiervan wil de Vlaamse Regering de meeropbrengsten uit het Europese emissiehandelsstelsel aanwenden.¹¹⁰

ACTIE 17. DiV en FIT onderzoeken de mogelijkheid om een partnerschap te creëren om internationale waardeketens te verduurzamen. Men kan hierbij inspiratie halen uit het voorbeeld van het Nederlands Ministerie van Buitenlandse zaken dat partner is in ‘IDH, the sustainable trade initiative’¹¹¹.

8.3 BELEIDSCOHERENTIE VOOR DUURZAME ONTWIKKELING NASTREVEN

Beleidscoherentie voor Ontwikkeling vloeit voort uit de Millenniumdoelstellingen: in Millennium Development Goal (MDG) nummer 8 werd vastgelegd een mondiaal partnerschap te ontwikkelen om de MDG's te kunnen verwezenlijken. De inzet daarbij was om eerlijke handelssystemen, schuldverlichting en internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO) te bevorderen. In de agenda van de SDG's heeft beleidscoherentie nog een verdergaande betekenis. De SDG's zijn nadrukkelijk een zaak van alle landen en eigen beleid dient coherent en consistent te zijn.¹¹² SDG 17 omvat subdoel 17.14: *“versterk beleidscoherentie voor duurzame ontwikkeling”*.¹¹³ Dit

¹⁰⁷ B. SIMAEYS en D. VAN ESBROECK, *Evaluatie van het Vlaams Partnerschap Water voor Ontwikkeling als solidair financieringssysteem: Eindrapport*, 2015, South Research CVBA-VSO, 8-9.

¹⁰⁸ VPWvO, *Engagementsverklaring Water voor Ontwikkeling*, 2009. [<http://www.watervoorontwikkeling.be/over-het-partnerschap/viering-5-jaar-vpwvo/engagementsverklaring-vpwvo/>]

¹⁰⁹ Zie voor meer info: [<http://www.4depijler.be/>]. 11.11.11. ontvangt jaarlijks een werkingssubsidie van DiV.

¹¹⁰ G. BOURGEOIS, *Beleidsnota 2014-2019, o.c.*, 45-46.

¹¹¹ Zie voor meer info: [<http://www.idhsustainabletrade.com/nederlands/>].

¹¹² M. ELBERS, E. KROONEMAN en K. DE BRUIJN, *Coherentiemonitor 2015. Let's walk the talk together. De stand van zaken van beleidscoherentie voor ontwikkeling*, FMS, Partos en Woord en daad, 2015, 6.

¹¹³ *Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development*, Finalised text for adoption for the UN Summit to adopt the Post-2015 Development Agenda, 1 augustus 2015. [<https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/7891TRANSFORMING%20OUR%20WORLD.pdf>]

principe is al een belangrijke leidraad voor de Vlaamse overheid. Coherent beleid voor ontwikkeling betekent dat het beleid op álle beleidsterreinen de belangen van ontwikkelingslanden ondersteunt, of in ieder geval armoedebestrijding niet ondermijnt.¹¹⁴ Beleidsbeslissingen uit diverse beleidsvelden, niet alleen uit ontwikkelingssamenwerking, hebben immers een impact op de ontwikkelingskansen van ontwikkelingslanden. Artikel 3 van het kaderdecreet inzake ontwikkelingssamenwerking roept de Vlaamse Regering op om *“aandacht voor het mondiale perspectief te promoten en coherentie met het ontwikkelingsbeleid na te streven binnen de verschillende domeinen waarvoor de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaams Gewest bevoegd zijn en waarbinnen het gevoerde beleid ook internationale implicaties kan hebben.”* In 2012 verscheen een Mededeling aan de Vlaamse Regering omtrent het promoten van beleidscoherentie voor ontwikkeling op het niveau van de Vlaamse Regering.¹¹⁵ Ten slotte gaf de Vlaamse Regering in haar eerste en tweede positiebepaling t.a.v. de post-2015 ontwikkelingsagenda aan er zich zeer bewust van te zijn dat beleidscoherentie onder deze agenda enkel nog aan belang kon winnen¹¹⁶.

Wat handel betreft, wijst de OESO in zijn 'Aid for trade at a glance 2013' op het potentieel van de ondersteuning van de economische ontwikkeling. Eén dollar steun voor handel genereert 8 dollars extra handel in alle ontwikkelingslanden en 20 dollars in lage inkomenslanden. Deze investe-

¹¹⁵ K. PEETERS, *Mededeling aan de Vlaamse Regering betreft het promoten van beleidscoherentie voor ontwikkeling op het niveau van de Vlaamse Regering*, VR 2012 0911 MED.0483. Deze mededeling bepaalt de institutionele opbouw voor de coherentiebewaking. Op intern-Vlaams niveau zijn alle departementen in de eerste plaats zelf verantwoordelijk om hun beleidsvoorstellen systematisch te screenen op hun potentiële impact op de ontwikkelingskansen van ontwikkelingslanden. Indien de departementen vermoeden dat er een negatieve impact zou kunnen zijn, komt het dossier op de agenda van het Strategisch Overleg Internationale Aangelegenheden (SOIA). In dit kader stelt men alternatieve beleidsvoorstellen of flankerende maatregelen voor waarmee een negatieve impact kan worden geneutraliseerd. Naast het intern-Vlaams niveau moet Vlaanderen ook op nationaal, Europees en mondiaal niveau werken maken van beleidscoherentie voor ontwikkeling.

¹¹⁷ EUROPESE COMMISSIE, *Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's. Een sterkere rol voor de particuliere sector bij het streven naar inclusieve en duurzame groei in ontwikkelingslanden*, Brussel, COM(2014)263, 2014, 5.

Ten slotte wijzen we op het belang van flankerend beleid van onder meer innovatie, onderwijs, landbouw en visserij, leefmilieu, enz. voor ontwikkeling. Dit bevat heel wat potentieel om ondernemingen te stimuleren tot duurzame ontwikkeling en in te zetten op capaciteitsopbouw in ontwikkelingslanden. Bovendien telt Vlaanderen onder zijn bedrijven een aantal 'kampioenen' op vlak van duurzame ontwikkeling en zouden deze meer uitgedragen moeten worden op internationaal vlak.

ACTIE 18. DiV en FIT streven naar meer synergie in de werking van FIT en de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking gelet op het snijvlak van internationaal ondernemen en ontwikkelingssamenwerking tussen DiV en FIT.

ACTIE 18.2 DIV en FIT werken samen voor de beleidsbepaling en –uitvoering van het beleid inzake PS4D en deze nota. Wat betreft concrete voorbeelden van samenwerking voor de uitvoering verwijzen we o.m. naar Actie 2.2.

ACTIE 19. DiV en FIT pleiten in hun contacten met andere Vlaamse overheidsactoren om bij instrumenten ter ondersteuning en bevordering van het bedrijfsleven (kmo-programma, innovatie, clusterbeleid cfr. Actie 8) eveneens MVO-voorwaarden te hanteren, aangezien hier vaak ook een internationale activiteit mee gepaard gaat.

ACTIE 20. De vertegenwoordigers van DiV en FIT in de Raden van Bestuur van inclusieve kredietverstrekkers¹²³ hanteren de principes uit het toekomstig beleidskader (cfr. *supra*, 7) bij de beoordeling van projecten. Ook de Vlaamse overheidsvertegenwoordigers in federale 'export credit agencies' (exportkredietinstellingen)¹²⁴ waken over de toepassing van de duurzaamheids- en ontwikkelingsprincipes van deze instellingen bij de beoordeling van dossiers en het bepalen van de strategie in de bestuurscomités.

ACTIE 21. DiV en FIT volgen het federale Platform Ondernemen voor Ontwikkeling - dat zich toespitst op PSD- op om de beleidscoherentie voor ontwikkeling met de Vlaamse acties (o.m. de LinkedIngroep (zie *supra*, Kader 2 p. 35) toegespitst op PS4D te verzekeren.

¹²² VLAAMSE REGERING EN COLLEGE VAN AMBTENAREN-GENERAAL, *Meerjarenprogramma slagkrachtige overheid*, 2011, 50.
[http://www.vlaandereninactie.be/sites/default/files/meerjarenprogramma_slagkrachtige_overheid_toegankelijk_def.pdf]

¹²³ Momenteel zetelt er enkel een vertegenwoordiger van DiV in Alterfin en Incofin.

¹²⁴ Delcredere en Finexpo.

ACTIE 22. DiV pleit bij de intrafederale besprekingen van handels- en investeringsakkoorden voor de opname van bepalingen inzake duurzame ontwikkeling.

ACTIE 22.1 DiV waakt erover dat handelsakkoorden technologietransfers t.a.v. ontwikkelingslanden niet belemmeren. De creatie, ontwikkeling en verspreiding van nieuwe innovaties en technologieën, inclusief technologietransfers, zijn drijvende krachten van economische groei en duurzame ontwikkeling.¹²⁵

ACTIE 23. DiV en FIT bekijken de opportuniteiten voor PS4D die het nieuwe 'Technology Facilitation Mechanism' zal bieden en belichten deze via de LinkedIngroep Flanders PS4D (zie *infra*, Kader 2 p. 35).¹²⁶ Ook Vlaamse bedrijven kunnen via innovatie en technologie bijdragen tot duurzame en inclusieve ontwikkeling.

¹²⁵ Outcome document of the Third International Conference on Financing for Development: Addis Ababa Action Agenda, United Nations Third International Conference on Financing for Development, A/CONF.227/L.1, 15 juli 2015, 51.

¹²⁶ *ibid*, 55. Het 'Technology Facilitation Mechanism' is een resultaat van de derde internationale conferentie inzake financiering van ontwikkeling (Addis Abeba, juli 2015). De lancering vond plaats op de VN-Top voor Duurzame Ontwikkeling in september 2015. Het bestaat uit een VN 'task team' inzake wetenschap, technologie en innovatie dat twee instrumenten zal sturen, nl. een online platform en een jaarlijks multistakeholder forum. Zie voor meer info: [<https://sustainabledevelopment.un.org/topics/technology/facilitationmechanism>]

9 CONCLUSIE

De private sector krijgt in de mondiale agenda een steeds belangrijkere rol voor ontwikkeling. De universele agenda van de SDG's rekent op de private sector als partner in een multiactorenbenadering, niet in het minst voor de financiering van ontwikkelingsnoden. Ook de beleidsnota buitenlandse beleid, internationaal ondernemen en ontwikkelingssamenwerking 2014-2019 vertrekt vanuit deze vaststelling. Deze nota reikt een aantal voorstellen aan op de vraag van de Minister-president om de piste van samenwerking met de private sector in domeinen relevant voor ontwikkeling verder te onderzoeken. Zij is het resultaat van een nauwe samenwerking tussen DiV en FIT. De inbreng is gebaseerd op twee stakeholderconsultaties aangevuld met recente vakliteratuur over private sector en ontwikkeling.

We stellen vast dat de private sector zowel troeven als bedreigingen kan inhouden voor ontwikkelingssamenwerking. Een belangrijke hindernis in het verzilveren van de troeven en overwinnen van de bedreigingen is de kloof tussen ontwikkelings- en bedrijfslogica. Eén van de verwezenlijkingen van het stakeholderoverleg is dat er een stap gezet is om een gemeenschappelijke taal te vinden voor communicatie en samenwerking tussen deze twee werelden. We detecteerden verder drie grote noden om de private sector een grotere rol te laten spelen in ontwikkeling: (i) informeren en sensibiliseren, (ii) partnerschappen faciliteren en (iii) beleidscoherentie voor duurzame ontwikkeling nastreven. Op basis van de bevindingen uit het stakeholderoverleg schuift deze nota een aantal mogelijke beleidsacties naar voor. Aangezien deze acties voorwerp zijn van een beslissing door de betrokken entiteiten en/of de betrokken minister, is het overzicht momenteel noch voorgeschreven, noch exhaustief. Door acties op te starten en engagement op te bouwen, kunnen bijkomende acties groeien, mede in functie van de middelen die ervoor kunnen worden vrijgemaakt.

Deze nota vormt een krachtig startschot voor DiV en FIT voor een verhoogde samenwerking op vlak van private sector voor ontwikkeling. Die samenwerking kan zich zowel uiten in concrete acties als in het verder uitwerken van een gemeenschappelijk beleidskader. Deze nota reikt een aantal bouwstenen voor zulk een beleidskader aan en argumenteert dat het moet voldoen aan een aantal minimumcriteria en principes. De kerntaken van FIT en DiV sluiten nauw bij elkaar aan wat betreft de rol die de Vlaamse overheid kan opnemen om private spelers te sensibiliseren, te versterken en te mobiliseren voor ontwikkeling.

////////////////////////////////////

10 BIJLAGEN

10.1 BIJLAGE 1: KOPPELING ROLLEN-VLAAMSE BESTAANDE INSTRUMENTEN TER ONDERSTEUNING

Rollen van de private sector	Bestaande Vlaamse instrumenten ter ondersteuning van deze rol
1. Verstrekker – van financiële middelen	- Groepszakenreis FIT - FIT voert mee de promotie van Fonds Vlaanderen Internationaal - Vraag om ondersteuning bij prospectiereis aan FIT - Vlaams Partnerschap Water voor Ontwikkeling: LNE co-financiert water- en sanitatieprojecten in samenwerking met verschillende Vlaamse partners, waaronder private bedrijven uit de watersector. Via samenwerking ontstaat overdracht van expertise en capaciteitsopbouw en investering van mensen en middelen in concrete projecten in het Zuiden. - Vlaanderen financierde mee een studie inzake ‘social impact bonds’ in Zuid-Afrika¹²⁷ - Vlaanderen financiert een project in Zuid-Afrika: Industrial Development Corporation Social Enterprise Fund in Zuid-Afrika: de private sector is hierbij partner - Vlaanderen financiert “EnterPRIZE job creation challenge” in Zuid-Afrika: wedstrijd voor kmo’s waarbij lokale en internationale bedrijven o.m. financiering geven (via challenge fund)
2. Verstrekker – van immateriële middelen (expertise, relaties, enz.)	“EnterPRIZE job creation challenge” in Zuid-Afrika: wedstrijd voor kmo’s waarbij lokale en internationale bedrijven o.m. expertise leveren - Industrial Development Corporation Social Enterprise Fund in Zuid-Afrika: private sector is partner - PEERS (Partnerships for Empowered Entrepreneurs representation in South Africa): probeert in samenwerking met Trias lokale ondernemersorganisaties in Zuid-Afrika te versterken. De kern van het project draait om partnerschappen tussen UNIZO en lokale ondernemersorganisaties. - Ondersteuning van Exchange, een Vlaamse ngo die de expertise van Belgische experts koppelt aan de capaciteitsnaden van lokale bedrijven - Vlaamse subsidie voor Go North – Help Desk Import Vlaanderen met UNIZO (beëindigd) - Innovations in Maternal Child Health: Vlaamse ODA voor het Clinton Health Access Initiative dat de uitbouw van kwalitatief hoogstaande basisgezondheidszorg in Mozambique beoogt - Vlaams Partnerschap Water voor Ontwikkeling - Groepszakenreis FIT - Financiële ondersteuning bij prospectiereis door FIT - APEC-Antwerp/Flanders Port Training Center-beurzen van DiV en MOW

¹²⁷ Zie voor meer info: [<http://www.gsb.uct.ac.za/s.asp?p=5301>]

10.2 BIJLAGE 2: INSTRUMENTENGIDS VOOR ZAKENDOEN IN ONTWIKKELINGSLANDEN

ORGANISATIE	WAARVOOR KAN U ER TERECHT?	INSTRUMENTEN
Vlaamse overheid		
FIT http://www.flanderstrade.be	Het Vlaams agentschap voor internationaal ondernemen adviseert, begeleidt en ondersteunt Vlaamse bedrijven die exporteren of internationaliseren en brengt buitenlandse aankopers in contact met Vlaamse producenten.¹²⁸	- VLEV's en technologieattachés - Website met gerichte informatie voor Vlaamse bedrijven die willen internationaliseren en hun afzetmarkt verruimen (over landen, sectoren, reglementering, opportuniteiten, partners, statistieken, ...). - Beursstanden, groepszakenreizen en seminars - Subsidies voor kmo's: financiële stimuli die kosten van internationalisering helpen drukken. - Individuele dienstverlening aan bedrijven: beperkt marktonderzoek, opmaak van een B2B-programma met buitenlandse partners, advies en begeleiding. - De dienst Internationale Financiële Instellingen van FIT geeft informatie over contracten voor export enerzijds en financiering en verzekeringen voor investeringen anderzijds van deze instellingen (zie ook <i>infra</i> instrumenten bij internationale organisaties).
DiV http://www.vlaanderen.be/int	Het Departement internationaal Vlaanderen geeft mee vorm aan het internationaal beleid van de Vlaamse Regering en mobiliseert daartoe alle relevante partners. DiV stuurt daartoe ook de diplomatieke afgevaardigden van de Vlaamse Regering aan. Het uittekenen en uitvoeren van het Vlaams beleid inzake ontwikkelingssamenwerking behoort tot zijn opdracht.	- Informatie inzake internationaal ondernemen (i.h.b. handelsbeleid) en ontwikkelingssamenwerking - AAVR's en adjunct-AAVR's (Vlaamse diplomaten, specifiek deze in de partnerlanden van de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking Zuid-Afrika, Mozambique en Malawi en bij de multilaterale organisaties in Genève (IAO, WHO, WTO, ...) en in Parijs (UNESCO, OESO))
Flanders PS4D URL nog niet beschikbaar	Deze LinkedIngroep wordt gelanceerd begin 2016 (zie <i>supra</i>, Kader 2 p. 35).	Dit is een instrument van FIT en DiV voor informatiedeling en matchmaking dat open staat naar alle externen die rond Vlaamse PS4D bezig zijn.
Vlaams Partnerschap Water voor Ontwikkeling http://www.watervooront	Programma van cofinanciering van duurzame water- en sanitatieprojecten in het Zuiden, beheerd door het Vlaams Departement Leefmilieu, Energie en Natuur (LNE).	Projecten worden geselecteerd na projectoproep door LNE en uitgevoerd door samenwerkingsverbanden van minstens twee Vlaamse en één lokale partner in het Zuiden

¹²⁸ Daarnaast helpt FIT ook investeerders van buiten Vlaanderen bij het opzetten van een bedrijf in het Vlaams Gewest.

10.3 BIJLAGE 3: DEELNEMERSLIJST STAKEHOLDEROVERLEG

DEELNEMERSLIJST 1STE STAKEHOLDEROVERLEG (28 APRIL 2015) EN 2DE STAKEHOLDEROVERLEG (19 JUNI 2015)

Naam	Functie en organisatie/bedrijf	1 ^{ste}	2 ^{de}
Raffi Aghegian	Projectverantwoordelijke Dienst Internationale Betrekkingen ACLVB	x	
Luc Bonte	Voorzitter Ondernemers voor Ondernemers	x	x
Jean Bossuyt	Hoofd strategie European Centre for Development Policy Management (ECDPM) / Voorzitter ngo-federatie	x	
Jan Boulogne	Algemeen adviseur UNIZO	x	
Simon Calcoen	Beleidsmedewerker afdeling Mondiale Uitdagingen Departement internationaal Vlaanderen	x	x
Sara Ceustermans	Coördinator schone kleren campagne Wereldsolidariteit	x	
Johan Cloet	Secretaris-Generaal EURASHE	x	
Hugo Couderé	Senior Advisor Alterfin	x	
Loïc De Cannière	CEO Incofin Investment Management	x	
Dorien De Troy	Coördinator Via Via Tourism Academy	x	x
Marc Despiegelaere	Externe relaties en communicatie Protos	x	x
Wouter Dieleman	Environmental Consultant and Project manager Ecorem	x	x
Lieve Dillen	Beleidsmedewerker internationaal beleid Departement Leefmilieu, Natuur en Energie	x	x
Bob Elsen	Afgevaardigd bestuurder Joker/bestuurder VVTA	x	
Freddy Evens	Teamcoördinator belanghebbendenmanagement Departement internationaal Vlaanderen	x	x
Marc Everaert	Export Manager Packo Inox NV	x	
Michaël Geelhand de Merxem	Public Affairs Officer Antwerp World Diamond Centre	x	
Paul Goossens	Senior Investment Officer Belgische Investeringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden	x	
Charlotte Gréant	Business Development Manager African Drive		x
Eva Haeverans	Beleidsmedewerker Belanghebbendenmanagement Departement internationaal Vlaanderen	x	x
Jan Hammenecker	Commercieel directeur De Watergroep		x
Marianne Houtman	Adviseur EU-beleid Voka-VEV (vanaf juni 2015 uit dienst)	x	
Huib Huyse	Hoofd onderzoeksgroep Duurzame Ontwikkeling HIVA-KU Leuven / Steunpunt Buitenlands Beleid, Internationaal Ondernemen en Ontwikkelingssamenwerking	x	x
Mehdi Koocheki	Adviseur Vlaams ABVV	x	x
Alexandra Lamers	Assistant Manager International Business Voka Kamer van Koophandel Mechelen		x
Maresa Le Roux	Programmacoördinator internationale dienst ACLVB		x

////////////////////////////////////

